

De edelmoedige wees

door J. VAN BERGEN

NIJKERK — G. F. CALLENBACH

De edelmoedige wees

EEN VERHAAL

VRIJ NAAR HET DUI TSCH

DOOR

J. VAN BERGEN

Derde druk

NIJKERK — G. F. CALLENBACH

L

September spoedde ten eindè. De herfst had het landschap reeds met zijn kleuren getooid, en de boomen gedeeltelijk van hun bladerdos beroofd. Men vernam niet meer het vroolijk gekweel der vogels, en een sombere rust lag over de geheele natuur verspreid — een kalmte, welke voor den opmerkzamen toeschouwer de vergankelijkheid en de ijdelheid van alles hier beneden verkondigde.

Ook de kleine Seth Wijland had deze verandering in de natuur opgemerkt, en de gedachte, dat de zomer voorbij was, bracht hem in een treurige stemming. Hij was een slanke knaap van ongeveer elf jaar. Zijn ouders waren bijna een jaar geleden kort na elkander gestorven en sedert dien tijd was hij op de pachthoeve van zijn oom, den broeder zijns vaders. Daar het gezin van den pachter vrij groot was, had men op de hoeve de komst van den kleinen jongen volstrekt niet met blijdschap begroet, maar werd de arme wees vrijwel als een last beschouwd, waar men zich door familieomstandigheden moeilijk aan onttrekken kon.

Seth stond in de keukendeur, van waar hij een mooi vergezicht had over het landschap. Op dit oogenblik klonken de tonen der avondklok over het stille dorp en

zijn omgeving, en noodigden de landlieden ter ruste uit. De jongen luisterde met aandacht naar de liefelijke tonen van het klokje, die in rustige akkoorden over hem heen zweefden en vervolgens in de lucht wegstierven. Hoe menigmaal had hij met zijn moeder ook naar het avondklokje geluisterd! Hoe dikwijls had hij haar onder klokgelui naar de kerk begeleid! Maar ach, die tijden waren reeds lang voorbij, om nooit terug te keeren!

De herinnering aan zijn moeder scheen hem op dat oogenblik te zullen overweldigen. Wel waren er tijden, dat hij er zich in verheugde, dat zij in den hemel was bij haar Heiland, Dien zij zoo innig liefhad en naar Wien zij zoozeer verlangde; maar thans vulde de gedachte aan haar zijn oog met tranen. Levendig herinnerde hij zich de laatste oogenblikken van haar leven, hoe zij hem vermaand en getroost, ja, hem gesmeekt had, toch met al zijn bekommernissen tot Jezus te gaan, den Vriend van kinderen. Ook, hoe zij hem had aangespoord, in alle omstandigheden en ten allen tijde steeds de waarheid te zeggen, en liever het ergste te dragen dan zijn geweten met een leugen te bezoedelen. En hij had in zijn hart de plechtige belofte gedaan, om in alles getrouw de wenschen zijner moeder na te komen.

Eindelijk rukte hij zich los uit zijn mijmeringen, om hier of daar eenige bezigheid te zoeken. De heer Wijland, zijn oom, was dien morgen reeds vroeg met zijn oudsten zoon voor zaken uitgegaan en nog niet teruggekeerd, en daar de overige kinderen met hun schoolwerk bezig waren, was hij geheel aan zichzelf overgelaten.

Aan het eind van den nabijgelegen boomgaard stond een pereboom, welke bijzonder smakelijke vruchten opleverde. Menigmaal had zijn oom er zich over beklagd, dat de boom niet dicht bij zijn huis stond, want bijna ieder jaar werden hem de lekkere peren ontstolen. Seth

richtte thans daarheen zijn schreden om een bal te zoeken, dien hij den vorigen dag bij het spelen verloren had. Een lichte nevel hing over veld en boomgaard, zoodat hij niet dadelijk bemerkte, dat iemand in de schaduw van den muur ijverig bezig was den pereboom van zijn goudgele vruchten te berooven.

De dief was een zekere Adam Kleek, een sterke jongen van ongeveer zestien jaar, die op de pachthoeve allerlei werk verrichtte. Reeds lang beten de peren hem de keel af, maar tot nu toe had hij geen gelegenheid gehad om ze ongemerkt te plukken. Thans echter, nu de pachter en zijn zoon afwezig waren, meende hij zijn voornemen het best ten uitvoer te kunnen brengen. Dit jaar waren er slechts weinig peren aan den boom, en daardoor had hij niet lang werk gehad met plukken. Juist was hij bezig de laatste in een zakje te doen, dat hij bij zich had, toen hij Seth in het oog kreeg. Ook deze, door eenig geritsel opmerkzaam gemaakt, werd hem gewaar. De arme jongen! Op zijn gelaat stond de grootste ontsteltenis te lezen. De misdaad scheen hem zóó vermetel toe, dat hij nauwelijks zijn oogen kon gelooven en, in plaats van naar huis te loopen en anderen er bij te halen, staarde hij met open mond den dief aan, zonder een voet te verzetten. Deze echter wierp de laatste peren in den zak, zette dien op den schouder en zeide op dreigenden toon:

»Hoor eens, mannetje, als je ooit vertelt, wie de peren geplukt en meegenomen heeft, dan zal ik het je zóó inpeperen, dat je het je leven lang niet vergeet!«

De kleine Seth kromp ineen van schrik. Hij was een beetje vreesachtig van natuur, en dat was wel te begrijpen, daar hij, vóór hij bij zijn oom kwam, nooit met andere jongens had omgegaan, maar zich altijd onder het opzicht bevonden had van een zwakke, ziekelijke

moeder. Hij antwoordde derhalve geen woord op de bedreigingen van den dief, maar, toen hij even tot zichzelf kwam, hield hij het voor het best zoo spoedig mogelijk naar huis te loopen. Nauwelijks had hij evenwel een stap gedaan, of Adam greep hem bij den arm.

»Heb je me begrepen?» bromde de ruwe gezel, terwijl hij den knaap heen en weer schudde. »Spreek maar een enkel woord er over, en het zal je berouwen! Ik weet wel raad om zoo'n kleinen mond te stoppen.«

De toon, waarop hij sprak, klonk Seth zóó verschrikkelijk in de ooren en zijn gelaat zag er zóó vertoorned uit, dat de arme jongen allen moed verloor.

»Ik zal niets zeggen,« stamelde hij.

Na deze belofte liet de jonge deugniet hem gaan en slenterde met de gestolen peren over het veld, terwijl Seth in treurige gemoedsstemming naar huis ging. Nooit was het hem zoo moeilijk gevallen zijn werk te maken als wel dezen avond, want het was hem, alsof voortdurend een stem in zijn binnenste hem toeriep, dat hij verkeerd gedaan had. Tot nu toe had niemand van de familie hem bepaald onvriendelijk bejegend, en toch meende hij thans op ieders gelaat te lezen, dat hij in een huis, waar het gezin reeds zóó talrijk was, tot overlast was. Maar toen hij even later zag, hoe zijn tante, die bezig was een paar kousen voor hem te stoppen, hem vriendelijk toelachte, en de kleine Mina, die een jaar jonger was dan hij, een plaats voor hem aan tafel inruimde, toen gevoelde hij het diep, dat hij ten minste dezen beiden groot onrecht deed, en de last, welke hem drukte, werd nog zwaarder. Zwijgend schoof hij boek en lei dichter bij de lamp; maar met het schrijven wilde het ditmaal niet vlotten, want allerlei verwarde gedachten jaagden hem door het hoofd, en zijn hand beefde, als hij dacht aan hetgeen er gebeurd was.

II.

Het was op een Vrijdag, toen de diefstal begaan werd. Dienzelfden nacht kon de arme Seth bijna geen oog dichtdoen. Nadat hij uren achtereen slapeloos had doorgebracht, hoorde hij den wagen van zijn oom voor de poort stilhouden, en met onbeschrijflijken angst dacht hij aan den volgenden morgen. Eindelijk deed echter de vermoeyenis haar rechten gelden. Het was, alsof er een zwaar gewicht op zijn ooggen drukte, en hem tot een onrustigen slaap noodzaakte. Zelfs in den droom achtervolgde hem de spookachtige gestalte van den jongen dief, die hem eindelijk achterhaalde en met een schaterlach de keel zocht dicht te knippen, terwijl hij niet in staat was een enkelen kreet om hulp uit te brengen.

Hevig ontsteld werd hij wakker. De zon stond reeds aan den hemel en zond haar stralen tusschen de donkerroode bladeren van den wingerd door, welke zijn takken om het kleine venster zijner kamer heengeslingerd had. Het daardoor ontstane kleurenspeel herinnerde hem levendig aan de bonte stralen, die soms door beschilderde glasruiten het inwendige eener kerk verlichten.

Terwijl hij zich aankleedde, werd het levendig daarbuiten. De dieren begroetten den nieuwen dag met gejuich, ieder naar zijn eigen aard. Het hinniken der paarden en het geloei der koeien drong van uit de stallen tot hem door, terwijl de heuvelen en bergen rondom weerklonken van het geblaas der schapen en het geschal van den herdershoorn. Kortom, daarbuiten was alles leven en vreugde. Maar Seth kon niet instemmen in de algemeene vroolijkheid. Juist ging hij de trap af, toen

hij de stem van zijn oom vernam, die in de geopende huisdeur stond.

»Geen enkele peer meer aan den boom!« riep deze ten hoogste verbitterd uit. »Ik wou, dat ik den dief maar te pakken had; ik zou hem als een hond afranselen! Weet niemand er iets van, Michaël?« vroegde hij aan zijn tweeden zoon.

»Ik heb geen dief gezien, vader!« was het antwoord. »Ik geloof niet, dat er gisteren iemand van ons in den boomgaard geweest is; het was zoo somber en regenachtig.«

»Dat is toch niet zoo,« viel Herman, de derde zoon, in. »Seth is gisterenavond er nog heengegaan om zijn bal te zoeken.«

»Hebt gij ook iemand de peren zien stelen, Seth?« vroegde de pachter den binnenkomenden knaap.

Seth draalde een oogenblik met antwoorden. Gaarne had hij de waarheid gezegd, maar de bedreigingen van den boozen knaap klonken hem nog in de ooren, en weerhielden hem om te zeggen, wat hij gezien had.

»Neen, oom,« fluisterde hij.

Nauwelijks waren de woorden hem over de lippen gekomen, of hij kreeg een gevoel, alsof hij nooit meer iemand vrij zou kunnen aanzien.

»Het spijt mij geweldig,« ging de pachter voort, »dat ik de peren van dien boom nooit plukken kan. Ook in het vorig jaar zijn ze mij allemaal ontstolen. De dief moet de waarde er wel van kennen, dat hij juist de vruchten van dezen boom altijd neemt.«

Met deze woorden liep hij naar de binnenplaats, om het schandaal aan zijn oudsten zoon mee te deelen, die juist met eenige arbeiders stond te praten. Herman volgde zijn vader op den voet en ook Seth ging mee naar buiten, zonder recht te weten, wat hij deed.

»Denk eens, Lodewijk,« zeide de heer Wijland, luid genoeg om door allen verstaan te worden, »nu zijn die heerlijke peren weer gestolen ! Maar ik zal den dief wel op het spoor komen, en spoedig ook !«

Onder de omstanders bevond zich ook Adam Kleek. Met een hooivork op den schouder stond hij tegen den post van de staldeur geleund. Terwijl de pachter sprak, veranderde hij een weinig van houding, zoodat hij Seth in het gezicht kon zien en hem een dreigenden blik kon toewerpen. Hij was een kort ineengedrongen, roodharig persoon, en zijn kleine, grijze oogen fonkelden zóó woest, dat Seth zich angstig achter Herman verborg. Er ging een zacht gemompel op onder de arbeiders, toen hun meester op ieder hunner een uitvorschenden blik wierp ; maar niemand kon nadere opheldering geven aangaande de bedreven misdaad.

»Het is inderdaad een nare geschiedenis,« zeide Lodewijk, »maar ik twijfel er sterk aan, of het u gelukken zal den dief op het spoor te komen. Wie zulk een diefstal doet, zal het wel zóó overlegd hebben, dat hij van alle verdenking vrij komt.«

»Dieven verraden niet zelden zichzelf,« merkte de pachter op, terwijl hij naar huis terugkeerde.

Gewetenswroegingen folterden den armen Seth zonder ophouden. In gepeins verzonken, zette hij zich met het gezin aan het ontbijt ; maar ieder stukje bleef hem als het ware in de keel steken. Hij at zóó weinig, dat het de kleine Mina opviel.

»Wat scheelt er toch aan, Seth ?« vroegde het deelnemende kind. »Ge hebt bijna niets gegeten. Wacht, ik zal je één van mijn groote, roode appels mee naar school geven !«

Zij liet den appel in zijn tasch glijden, maar Seth zeide niets ; hij bedankte slechts met een vluchtigen glimlach.

Dien geheelen dag liep hij treurig en neerslachtig rond. De leugen, welke hij had uitgesproken, verbitterde hem elk genoeg en ontnam hem alle vroolijkheid. Hij gevoelde, dat hij gezondigd had tegen den Heere en Zijn geboden had overtreden, en de beschuldigingen van zijn geweten werden met ieder uur sterker. De avond kwam, maar de last werd niet lichter, veeleer dacht hij er onder te zullen bezwijken.

Evenals den vorigen avond, zoo stond hij ook nu weer in de geopende deur en zag op naar den hemel, van waar duizendtallen van sterren hem tegenflonkerden. Zijn oor vernam het zachte ritselen van afvallende bladeren; maar terwijl de natuur, in haar avondsluier gehuld, anders zoo weldadig op hem werkte, scheen thans alles er op gericht te zijn om de droevigste beelden in zijn ziel wakker te roepen. Dáár zweefde het beeld zijner stervende moeder hem voor de oogen; het was hem, als hoorde hij haar zachte, vermanende stem, als vernam hij haar dringende bede, om onder alle omstandigheden liever het ergste te dragen, dan onwaarheid te spreken. Hoe menigmaal had zij tot hem gezegd, dat de Heere Jezus de Weg, de Waarheid en het Leven is en daarom de leugen niet kan gedoogen! En had hij niet in den Bijbel gelezen, dat de Heere zelf den duivel den vader der leugenen genoemd heeft? Wat nu te beginnen? Hij gevoelde, dat hij God bedroefd had door zijn zonden. Hij wilde bidden; maar ieder woord bestierf hem op de lippen. Toen werd het hem duidelijk en klaar, dat er geen andere weg overbleef, dan de waarheid te zeggen.

III.

De heer Wijland zat in zijn huiskamer op zijn gemak in een leuningstoel de courant te lezen, terwijl zijn vrouw met eenig naaiwerk bezig was. Lodewijk had een boek voor zich, dat handelde over landbouw. Michaël en Herman zaten te schaken, Rosa breide en Nora zocht den kleinen Tom over te halen, zich naar zijn bedje te laten dragen. Mina's oogen rustten vol verwachting op de deur. De droefgeestigheid van haar neef was haar niet ontgaan. Zij kon het zich maar niet verklaren, waarom hij nog niet in de kamer gekomen was om wat met haar te keuvelen. Dáár kwam hij eindelijk binnen, maar wat zag hij haar treurig aan ! Een nauwkeurig beschouwer zou terstond ontdekt hebben, dat er een hevige strijd woedde in zijn binnenste. Met wankelende schreden trad hij op zijn oom toe en zeide met bevende stem :

»Oom ! ik weet, wie de peren gestolen heeft.«

»Dan zijt ge een knappe jongen,« zeide deze, terwijl hij de courant neerlegde. »Ik was al bevreesd, dat ik den dief niet ontdekken zou.«

»O, ik had het u reeds vroeger moeten zeggen,« ging Seth op schreienden toon voort. »Gisterenavond heb ik gezien, dat de peren gestolen werden. Adam Kleek is de dief.«

»Gij onnoozel uilskuiken !« riep de heer Wijland op barschen toon uit. »Gij hebt gezien, dat de schurk de peren weghaalde, zonder hem tegen te houden of anderen te hulp te roepen ?«

De arme Seth gevoelde, hoe hem het bloed naar het hoofd steeg. Hij zag zich genoodzaakt, de oorzaak van

zijn verzwijgen van de zaak en van zijn jokken mee te deelen ; hij moest bekennen, dat de bedreiging van den boozen knaap de oorzaak geweest was van zijn lafhartigheid, waardoor hij niet voor de waarheid had durven uitkomen. O, hoe zwaar viel hem deze bekentenis! Maar hij deed haar toch zonder aarzelen. Er volgde een kort stilzwijgen, dat eindelijk door Michaël verbroken werd met de woorden :

»Dan hebt ge gisteren vader schandelijk voorgelogen, Seth ! Ge hebt zijn vraag, of ge iets van den diefstal af wist, opzettelijk met »neen« beantwoord, en dat is onvergeeflijk.«

»Ja, je hebt eigenlijk een flink pak slaag verdiend, jongen !« voegde zijn oom er bij. »Het is smartelijk, in den eenigen zoon van mijn broeder een leugenaar te moeten zien.«

»Maar laat hem eens vertellen, hoe het gegaan is,« zeide Lodewijk op goedigen toon. »Adam heeft je zeker met een pak slaag of erger gedreigd, als je hem verraden zoudt, nietwaar, Seth ?«

»Ja, hij heeft mij de vuist voor het gezicht gehouden, en gedreigd me te zullen slaan, als ik er maar met een enkel woord over sprak,« hernam de arme jongen, terwijl hij een traan uit zijn oog wegpinkte. »Ik heb mij den geheelen dag zoo ongelukkig gevoeld, omdat ik u bedrogen had, oom ! Ik had geen rust, vóór ik u alles gezegd had.«

»Ik ben blij, dat ik dit hoor,« hernam zijn oom, wat vriendelijker gestemd. »Het is bepaald een slecht teeken, wanneer iemand, nadat hij gelogen heeft, zich op zijn gemak gevoelt. Maar deel ons nu de geschiedenis eens uitvoerig mede.«

Seth vertelde alles naar waarheid, terwijl zijn woorden menigmaal door tranen verstikt werden. Herman en Nora lachten, toen hij sprak van Adams bedreigingen. Zij

konden zich maar niet begrijpen, dat Seth daarvoor bang had kunnen zijn. Onze jonge vriend gevoelde zich diep gekrenkt, toen hij bemerkte, dat men hem voor een lafaard hield; maar hij moest zelf bekennen, dat hij werkelijk laf gehandeld had.

»Wilt u mij vergeven, oom?« vroegde Seth na een oogenblik stilzwijgen op schuchteren toon.

»Voor dezen keer zal ik het door de vingers zien,« hernam de pachter met minachting. »Ik ben er echter zeker van, dat geen van mijn jongens zóó zou gehandeld hebben; want lafhartigheid is ten allen tijde een schande geweest in onze familie. Van mijn broeder, uw overleden vader, hebt ge het zeker niet geërfd, want die was zoo'n moedige jongen, als ik er ooit een gezien heb.«

Seth sloeg de oogen neer. Hij moest zijn oom gelijk geven, en juist daarom deden diens woorden hem des te meer pijn. Met wankelende schreden verliet hij de kamer en ging de trap op, welke naar zijn slaapkamertje leidde. Daar gekomen, opende hij het venster en liet het koele avondwindje tegen zijn brandend voorhoofd spelen. Hij gevoelde zich in zijn hart diep gekrenkt door de wijze, waarop zijn oom hem behandeld had. En juist de overtuiging, dat hij de terechtwijzing verdiend had, deed hem het meest pijn. Waren niet zijn voorvaderen, zoóals oom wel honderdmaal verteld had, altemaal moedige, dappere mannen geweest? Waren sommigen hunner, in aloude tijden, niet dappere boogschutters geweest, die, tot belooning voor hun gewichtige diensten, in menig gevecht aan den koning bewezen, verlof hadden jaarlijks een zeker aantal herten te schieten in de koninklijke bosschen? Hoe dikwerf had de pachter al deze geschiedenissen zijn kinderen voorgehouden als schitterende voorbeelden! En hoe gaarne beroemde hij er zich op, een afstammeling te zijn van zulk een dapper geslacht!

Seth gevoelde, dat hij zijn voorvaderen onwaardig was ; hij gevoelde, dat zij met minachting zouden neergezien hebben op hun schuchteren, bloohartigen afstameling. Maar die gedachten, niet vrij van zelfzucht en ijdelheid, verdwenen langzamerhand bij den knaap en maakten plaats voor een meer aangename herinnering. Hij dacht aan zijn moeder. Wel is waar had hij voor korten tijd niet gehandeld, zooals zij het zou gewenscht hebben en had hij uit lafhartigheit Gods heilige geboden overtreden. Maar toch was het hem, alsof zij met haar vriendelijke, zachte oogen op hem nederzag en hem toefluisterde: »Het is goed, dat gij uw verkeerdheid bekend hebt ; de Heere doet barmhartigheid aan hem, die zijn zonden bekent en laat ; daarom, bekommer u niet over hetgeen de menschen van u zeggen.«

Rust en vrede keerden weder in zijn hart, en juist was hij op het punt om op te staan en zijn leger op te zoeken, toen hij den druk van een kleine hand op zijn schouder gevoelde.

IV.

»Ach, Seth ! Ik kan het niet verdragen, dat je er zoo bedroefd uit ziet !« fluisterde Mina op teederen toon.

Terwijl zij dit zeide, sloeg de kleine haar arm om zijn hals, en keek haar neef met innige deelneming in het gelaat, dat juist door het maanlicht beschenen werd. Zij had hem lief als haar eigen broeder. Met vernieuwde kracht kwam het begane onrecht in zijn herinnering terug en, in tranen uitbarstend, zeide hij :

»O, Mina! Ik zal nooit weer gelukkig zijn! Ik ben zoo'n groote lafaard geweest.«

»Maar, Seth! Herinnert ge je nog, hoe de meester onlangs zeide, dat er tweeërlei moed was, een natuurlijke en een zedelijke moed? Den laatsten hebt ge door uw daad getoond, want niet iedereen zou zijn verzuim openlijk voor de geheele familie bekend en zich daardoor aan aller bespottung blootgesteld hebben. Op dit punt zijt ge geen lafaard geweest, Seth, en langzamerhand zult ge uw vrees voor Adam Kleek en voor andere ondeugende knapen wel overwinnen. Wees nu maar niet meer zoo verdrietig. Vader zal wel spoedig de geheele geschiedenis vergeten hebben en moeder zal je precies zoo behandelen, alsof er niets gebeurd was.«

Seth liet ondanks al deze bemoedigende woorden nog het hoofd hangen, en langen tijd stonden beide kinderen zwijgend bij elkander. Eindelijk hief hij het hoofd weder op, zag zijn nichtje aan en zeide :

»Zult ge niet boos op mij zijn, dat ik zoo verkeerd heb gedaan?«

»O zeker niet,« was het antwoord. »Wel speet het me, dat ge uit vrees voor Adam Kleek een onwaarheid gezegd hadt. Maar nu is alles weer goed en — boos ben ik eigenlijk nooit op je geweest.«

Met een warmen handdruk verliet zij de kamer. Seth gevoelde zijn hart geheel verlicht en, nadat hij zijn avondgebed gedaan had, begaf hij zich veel rustiger naar bed dan hij gedacht had te zullen doen.

Den volgenden dag was het Zondag. Met eenige beklemdheid trad hij de huiskamer binnen. Niemand waagde het een spottende opmerking te maken; maar hoewel de beide oudsten, Lodewijk en Rosa, hem door hun vriendelijkheid trachtten te bemoedigen, toch kon de knaap de gedachte, dat men hem minachtte om zijn laf-

hartigheid, niet van zich afzetten. Wat de kleine Mina betreft, deze zag hem af en toe met haar vriendelijk lachje aan en het was hem duidelijk, dat zij hem nog altijd dezelfde kinderlijke liefde toedroeg en hem niet minder achtte dan vroeger.

Met het luiden der klok begaf de geheele familie zich op weg naar de dorpskerk. Dat oogenblik scheen Herman uitgezocht te hebben om zijn plaagzucht den vrijen teugel te vieren.

Seth,« zeide hij, »wil ik achter je loopen met vaders jachtbuks, om je voor Adam Kleek te beschermen?»

Nora, die naast Seth liep en dit hoorde, kon haar lachen niet onderdrukken.

»Je zoudt toch niemand anders raken dan je eigen persoontje,« viel Lodewijk in, terwijl hij Seth, wiens wangen door Hermans hatelijke opmerking met een purperrood overtogen waren, medelijdend aanzag.

»De lafhartigheid van ons neefje zou nog wel over het hoofd te zien zijn; maar onmogelijk kunnen wij het zoo spoedig vergeten, dat hij gelogen heeft,« zeide Michaël op zijn gewonen, waanwijzen toon.

Onder al zijn bloedverwanten was er geen, van wien Seth zoo weinig hield, dan juist van Michaël, die elke gelegenheid te baat nam om te doen uitkomen, hoever hij in karakter en opmerkingsgave boven anderen verheven was. Hij was pas zeventien jaar, maar hij had de gewoonte aangenomen zich op zulk een wijze uit te drukken, en bij zijn spreken een gezicht te zetten, alsof hij twintig jaar ouder was. Zijn broeders en zusters waren meer bang voor hem dan dat zij veel van hem hielden, en iedereen beschouwde hem als een persoon, voor wien men zich wachten moest om hem in een of ander te kwetsen, al was het van nog zoo weinig beteekenis, wilde men zich niet blootstellen aan de onaan-

genaamste gevolgen. Nooit zag men hem in toorn opstuiven; maar de koude, koele berekening, waarmede hij elke belediging wist te wreken, werd meer gevreesd dan de uitbarsting van den hevigesten toorn.

Hij had het zich in het hoofd gezet, eenmaal als prediker den kansel te betreden en onder leiding van den dorpspredikant zocht hij zich door eigen studie voor het toelatings-examen tot de hoogeschool te bekwamen. De heer Wijland was niet rijk en, hoewel de gedachte hem streelde, dat een zijner zoons predikant zou worden, deinsde hij toch meermalen terug voor de kosten, welke zulk een studie vereischt. Wat Michaël betreft, deze beschouwde zich reeds als den grooten man in het gezin, en bij elke gelegenheid trachtte hij zijn godsdienstigheid te laten uitkomen, maar in al zijn spreken beluisterde men slechts de echo van de woorden des farizeërs: »O God! ik dank u, dat ik niet ben gelijk de andere menschen.« Veelal zag men hem met den bijbel in de hand, en reeds had hij menige preek geschreven, welke hij later op den kansel hoopte uit te spreken. Hij woonde geregeld de godsdienstoefeningen bij en bij het zingen klonk zijn stem boven aller gezang uit. Hoewel geen van de arbeiders zijns vaders zich in zijn tegenwoordigheid eenige scherts veroorloofde, daar men vreesde voor de scherpe terechtwijzingen van den jongen man, werd er niet één van hen door deze wijze van handelen van zijn slechte gezindheid genezen, noch van zijn boozen weg afgebracht. Wat Michaël ontbrak was kennis van God en van zichzelf en liefde tot den naaste. De Geest van Christus woonde niet in zijn hart, en hij verstond nog niet, waarom God Zijn eeniggeboren Zoon in de wereld gezonden heeft. Wel kon hij de geheele geschiedenis des Heeren, van de kribbe tot het kruis, bijna woordelijk weergeven en meende hij over alles te kunnen

meepraten, maar er was één punt, dat hij uit zichzelf nooit aanroerde en, als hij het deed, dan was het duidelijk, dat hij het niet begreep. En dat punt was de oneindige liefde van God, die Zijn Zoon in de wereld gezonden heeft om arme, in zichzelf verloren zondaren te redden en te behouden van het eeuwig verderf. In één woord: de Bijbel was voor hem een gesloten boek. Wel droeg hij hem als in de hand, beschouwde zijn effen en schoonen vorm, maar nog nooit had hij zich de moeite gegeven om zijn kern te proeven en zijn zoetigheid te smaken.

Toen hij nu zijn koude, gestrengte blikken op Seth richtte, en de woorden uitsprak: »Onmogelijk kunnen wij het zoo spoedig vergeten, dat hij gelogen heeft,« toen was het den armen wees, alsof zijn bloed stilstond. De bespottung van Herman had hem wel leed gedaan; maar dit was niet te vergelijken bij de smart, welke hij gevoelde bij deze opmerking van Michaël. Met terneergeslagen blikken volgde hij de familie. Hoe aangenaam anders de weg naar de kerk ook zijn mocht, hoe vriendelijk de bloemen ook hier en daar door de heggen gluurden, waartusschen het pad zich heen slingerde naar de hoogte des heuvels, waarop het kerkgebouw stond, ditmaal had de kleine Seth geen oog voor al deze dingen. Op den heuveltop gekomen, nam zijn neerslachtigheid nog toe bij het zien der oude, grijze muren, met hun spitsen torën, en de omliggende graven daar beneden. Ook de rede van den ouden predikant scheen in geenen deele geschikt om hem te bemoedigen. Hij dacht aan zijn moeder en aan den predikant, die haar op haar ziekbed zoo dikwijls bezocht en bemoedigd had, en zuchtend dacht hij bij zichzelf: »O, kon ik voor dien goeden leeraar mijn hart maar eens uitstorten! Hij verstond het zoo goed, mijn lieve moeder uit Gods Woord

te troosten en te bemoedigen, en sprak zoo gaarne met mij over den Heere Jezus en Zijn liefde tot kinderen.«

V.

Toen onze jonge vriend den volgenden morgen het venster zijner slaapkamer opende, verhinderde hem een dichte stofregen op de binnenplaats rond te zien. Maar daarbuiten vernam hij een stem, die hem onwillekeurig deed huiveren. Het was de stem van Adam Kleek, die bezig was de paarden in te spannen, om als naar gewoonte met zijn dagelijkschen arbeid te beginnen. Geen der arbeiders had den staljongen meegedeeld, wat hem te wachten stond.

Na gebeden te hebben, kleepte Seth zich met den meesten spoed aan. Hoe groot zijn vrees ook was, toch dreef hem de nieuwsgierigheid aan om eens te zien, welk verloop de zaak zou nemen. Toen hij de trap afkwam, hoorde hij zijn neef Herman zeggen: »Ik ben er benieuwd naar, wat voor een gezicht onze vriend Adam zetten zal, wanneer vader hem van den diefstal beschuldigt.«

Bijna op hetzelfde oogenblik viel zijn oog op den misdadiger zelf. Hij zag, hoe diens wangen met een vale bleekheid waren overtrokken en hoe hij als een dronken man waggelde. Naar het scheen, had Adam reeds opgemaakt uit de blikken van den pachter, dat de diefstal ontdekt was.

»Jij en niemand anders hebt Vrijdagavond de peren gestolen!« riep de pachter den staljongen toe. »Zoo je mij niet alles, wat je nog in je bezit hebt, teruggeeft, zal ik dadelijk om de politie zenden.«

»Ik heb de peren niet gestolen ; ik heb den boom zelfs niet aangeraakt,« hernam Adam op zwakken, onzekeren toon.

»Herhaal die leugen nog eens, en de politie zal binnen vijf minuten hier zijn. Nogmaals, kort en goed : Wat heb je met de peren gedaan ? Men heeft gezien, dat je ze in een zakje hebt meegenomen.«

Geen antwoord volgde.

»Branders !« riep de heer Wijland, terwijl hij zich tot een zijner knechts richtte, »Branders, haal den veldwachter eens, en ga met hem naar de moeder van dezen knaap ; misschien kan zij zeggen, waar de peren zijn.«

»Ik zal het wel zeggen : de peren liggen in het schuurtje achter het huis,« zeide nu Adam, met het gezicht van een betrapten misdadiger.

»Ga ze dan halen, Branders, en zeg aan vrouw Kleek, dat *ik* je gestuurd heb,« gebod de pachter.

Door zijn norschheid en onbeschaamdheid was Adam volstrekt niet bemind onder zijn kameraden, en daarom had niemand medelijden met hem. Allen waren daarentegen blij, dat de dader ontdekt was, want zoolang deze niet gevonden was, stond ieder aan verdenking bloot, en de oudste knecht kwam er dan ook rond voor uit.

»Mijnheer Wijland,« zeide hij, »wij hopen, dat gij den jongen wegjaagt ; wij willen geen dief in ons midden hebben.«

»Wanneer zijn moeder geen weduwe was, dan zou ik hem zonder genade aan het gerecht overleveren,« hernam de aangesprokene ; »maar ik zal hem voor ditmaal laten loopen. Toch zou ik hem raden zich nooit meer op de pachthoeve te laten zien.«

Verpletterd richtte de jongen voor een oogenblik zijn blikken naar den grond ; toen liep hij met een norsch gezicht weg en was weldra in den nevel verdwenen.

Kort daarop keerde Branders terug met een zak vol peren. Hij had in het schuurtje het gestolen ooft spoedig gevonden, hoewel de moeder van Adam verzekerd had, dat zij niets van de zaak wist, en het ook niet kon gelooven.

In de geheele buurt stond de weduwe als een praat-zieke, babbelachtige vrouw bekend en, hoewel ze nog nooit op heeter daad betrapt was, was het in alle gezinnen, waar zij als dagloonster werkzaam was, een uitgemaakte zaak, dat zij het niet nauw nam met het gebod: »Gij zult niet stelen.«

Michaël was de eerste, die na het verdwijnen van Adam Kleek een hard oordeel uitsprak over Adams gedrag. Dat de ongelukkige misdadiger een ziel te verliezen had, en er getracht moest worden hem aan de voeten van Christus te brengen, dat kwam niet op in het hart van den jongen man, die zich in het hoofd gezet had predikant te worden. Michaël kende geen ander middel om de menschen te veranderen en tot ware Christenen te maken dan het ijzeren geweld eens drijvers, waarbij hij nog op den voorgrond stelde, dat hij, die aldus gered werd, verplicht was de hand des drijvers te kussen. De goddelijke waarheid, dat »degene, die een zondaar van de dwaling zijns wegs bekeert, een ziel van den dood zal behouden,« was voor het hart van Michaël iets geheel onbekends.

Niemand bekommerde zich om den ongelukkigen Adam Kleek. Langzaam liep deze door het vochtige gras van den boomgaard en, met het hoofd gebogen, betrad hij het met afgevallen bladeren bedekte pad, dat naar zijn woning leidde, zonder zelfs op te merken, dat de dichte motregen door alles heendrong en hem tot op het hemd toe natmaakte. Maar daarbinnen kookte het. Hij zocht de oorzaak zijner ellende bij anderen, maar volstrekt niet

bij zichzelf. Overigens was het de eerste maal niet, dat hij peren of andere dingen bij den pachter gestolen had. Van zijn kindsheid af had hij een slecht voorbeeld gehad aan zijn moeder. Zij spoorde hem aan nu dit en dan dat weg te nemen, om'er op de markt geld voor te maken en, evenals de kinderen der Spartanen, kreeg hij alleen dan straf, wanneer zijn schelmstukken uitkwamen.

Over het geheel had de ongelukkige knaap geen aangename kindsheid gehad. De oude, vervallen hut stond midden op een stuk schralen grond, en geleek meer op een stal dan op een menschenlijke woning. Armoede, vuilheid en ellende schenen hier de voortdurende gasten te zijn. Wanneer de herfstwind door de openingen en spleten in de muren en door de gebroken ruiten floot, of de regen door het rieten dak met straaltjes neerviel, dan vonden moeder en zoon nauwelijks een hoekje, waar zij tegen koude en regen beschut waren.

De deur der hut stond open en de weduwe, die bezig was met aardappelen schillen, lichtte even het hoofd op, toen zij den stap van haar zoon herkende.

«Hij zal je wel weggezonden hebben, nietwaar?» begon zij verdrietig. «Dat ontbrak er werkelijk nog aan, dat je zoo dwaas was te zeggen, waar je de peren geborgen hadt!»

«Kon ik anders, zoo ik niet in handen van de politie wilde vallen?» bromde Adam. «Dat de zaak zóó geloopt is, heb ik aan dien kleinen sluiper te danken, aan Seth; maar ik zal het hem bij gelegenheid wel betaald zetten!»

Bezorg mij maar niet meer verdriet,« viel de moeder in, terwijl zij 't goed vond een zachteren toon aan te slaan. «En wat het andere betreft, trek het je maar niet zoo aan, dat de pachter je weggestuurd heeft, die gierige schrok!»

«Maar waar zal ik werk krijgen?» vroeg de knaap somber. »Geen der boeren in den omtrek zal een goed getuigenis van mij krijgen en mij zonder dat in dienst willen nemen.»

Adam had inderdaad alle reden om niet opgewekt te zijn, want hij gevoelde, dat er moeilijke dagen voor hem komende waren. Tot nu toe had hij iedere week zes gulden verdiend, en bovendien was hij zelden met leege zakken thuis gekomen. De kippen werden gevoederd van het graan van den pachter, dat de staljongen altijd ongemerkt had weten mee te nemen. De kisten waren op die manier nooit leeg geworden, en de hoenders waren in korten tijd zóó vet, dat zijn moeder er in de naburige stad een goede som voor maken kon. Ook had zij in den herfst manden met pruimen, appelen en peren naar de markt kunnen brengen, en de menschen in de stad kochten uit medelijden van haar, zonder er naar te vragen, hoe de weduwe aan al dat ooft kwam. Maar nu was alles anders geworden, en de tot nu toe zoo rijkelijk vloeiende bronnen waren gestopt. Daarbij verbreidden de arbeiders der pachthoeve overal de geschiedenis van den diefstal, zoodat Adam nergens werk kon krijgen. Iedereen wees hem af, en zijn verbittering tegen den pachter en de zijnen nam met den dag toe. Hij zag zich geheel tot armoede en ellende vervallen en er was niemand om hem op te heffen. Waarvan moeder en zoon leefden bleef voor ieder een geheim. Eerst veel later kreeg Adam werk bij een boer, die op verren afstand woonde; maar het werk was er zwaar en daarbij nog van korten duur.

VI.

De herfst bracht veel regen; aan buiten spelen viel dus voor den kleinen Herman niet te denken, en huise-lijke spelen waren in dien tijd op het land een groote zeldzaamheid. Was hij maar wat ouder geweest, dan had hij met zijn vader en zijn oudsten broeder op de jacht kunnen gaan; maar nu mocht hij nog geen geweer aan-raken. Uit verveling zocht hij derhalve een voorwerp uit, waaraan hij zijn knorrige luimen kon botvieren, en meestal was het de arme Seth, die het ontgelden moest.

»Zijt gij niet bang om van nacht alléén te slapen?« placht hij menigmaal tot den jongen wees te zeggen, wanneer de dag ten einde spoedde. »Het kon toch best wezen, dat iemand langs den wingerd naar boven klau-terde en door het venster binnenkwam, want het is zóó vermolmd, dat het met één ruk wel opgeduwd kan worden. Het zou volstrekt niet te verwonderen zijn, als Adam Kleek op den een of anderen keer plotseling voor je stond, om je eens duchtig af te kloppen voor dat klikken.«

Tot nu toe had Seth dit altijd zwijgend aangehoord en zich nooit laten prikkelen tot een hard antwoord. Alleen wanneer Herman hem plaagde, als er andere jongens bij waren, dan kostte het hem groote moeite om niet boos te worden.

De school, welke de kinderen van den pachter be-zochten, was een groote inrichting, waar tachtig scho-lieren kost en inwoning genoten, en bovendien nog een vijftigtal kinderen uit den omtrek onderwijs kregen. Seth hield veel van zijn onderwijzers en dezen toonden weder-keerig groote belangstelling in den knaap, die niet alleen

veel aanleg had, maar ook uitmuntte door vlijt en goed gedrag. Ook jegens zijn medescholieren betoonde hij zich steeds vriendelijk en verdraagzaam, zoodat de meesten hem gaarne tot speelmakker hadden. Maar toch zou het schoolleven voor hem aangenamer geweest zijn, als Herman er niet geweest was. Wel kon men niet bepaald zeggen, dat Herman een kwaadaardige, ondeugende jongen was; maar hij was hoogmoedig, onnadenkend en zeer eigenlievend. Hij had een groote gedachte van zichzelf en roemde altijd op zijn moed. Wie hem hoorde spreken, zou gemeend hebben, dat hij elk gevaar durfde trotseeren. Het liefst sprak hij over de heldendaden zijner voorvaderen, totdat het den anderen jongens zóó begon te vervelen, dat zij hem verboden, voortaan over die dingen in hun bijzijn te spreken. Hij bezat echter niet zooveel aanleg en geestkracht als zijn neef Seth, en betoonde ook niet zooveel vlijt of maakte zulke vorderingen als deze. Wat Seth betrof, het was, alsof zijn ijver in het leeren nog toegenomen was, sedert het voorgevallene met den diefstal. Hij wijdde zich geheel aan zijn boeken, en het gevolg was dan ook, dat hij openlijk den lof zijner onderwijzers inoogstte, hetwelk in geen geringe mate de afgunst van Herman opwekte, die het niet verdragen kon, dat een jongere knaap boven hem voortgetrokken werd.

»Je denkt zeker, dat je een groot geleerde bent, jongetje!« riep Herman zijn neef hoonend toe, toen op zekeren dag al de jongens op de speelplaats bijeen waren.

De speelplaats was oorspronkelijk een stuk weiland; maar al het gras was plat getrapt. Slechts waren er onder een paar hooge beuken nog twee of drie groene plekjes overgebleven, waar de jongens gewoon waren op warme zomerdagen in de heerlijke schaduw der boomen uit te rusten van hun spelen. Wanneer

Herman met zijn plagerijen begon, was Seth gewoon zich zoo spoedig mogelijk uit zijn nabijheid te verwijderen en één van die rustige plekjes op te zoeken. Maar op dezen dag was Herman in een zeer slechte luim, en zelfs de haastige vlucht van zijn neef kon dezen niet redden. Herman liep hem na en liet hem ditmaal ook hier geen rust en zeide op sarrenden toon :

»Kom, mannetje ! laat eens zien, hoe groot je bent !«
Te gelijker tijd drong hij den vervolgte tegen den boom, waartegen deze geleund stond en, terwijl hij hem een duw gaf, greep hij hem stevig vast en ging toen voort :
»Ik had veel lust, om je eens goed af te ranselen en te zien, of er niet wat meer moed in je te slaan is.«

»Je zult je neefje toch wel met rust laten, hoop ik,«
zei een der oudere jongens, die dicht bij hen stond en nu naar hen toekwam, »je weet wel, dat de leeraars streng verboden hebben met kleinere jongens te vechten.«

»Bemoei je maar met je eigen zaken !« schreeuwde Herman den knaap toe.

Maar ditmaal had de onruststoker met een verkeerde te doen. In het volgend oogenblik voelde hij zich onzacht bij den kraag gepakt en op den grond geslingerd, en hij mocht niet opstaan, alvorens vergeving gevraagd te hebben voor zijn onheusche bejegening.

VII.

Al de jongens hadden er pret in, dat de trotsche Herman eens zoo flink aangepakt was. Nadat zijn tegenpartij hem losgelaten had en hij opgestaan was, keek hij angstig en verlegen in het rond, en waagde het voor het oogenblik niet, de hand naar zijn neefje uit te steken.

Maar toen de beide knapen na schooltijd weer thuis waren gekomen, meende Herman de gelegenheid te moeten waarnemen, om aan zijn opgekropten toorn lucht te geven.

»Ik zeg u ronduit, vader,« zoö begon hij, toen de geheele familie aan tafel zat, »dat ik mij schaam, om met Seth naar school te gaan. Hij is een akelige lafaard, en is er steeds op uit, om bij de onderwijzers en de grootere jongens in een goed blaadje te komen. Hij zoekt hen wijs te maken, dat men hem van alle kanten plaagt en vervolgt.«

»Gij zult daar toch, naar ik vertrouwd, geen hinder van hebben,« antwoordde de pachter.

»Geen hinder?« vraagde Herman. »Natuurlijk wel, want daardoor brengt hij mij in onmin met de andere jongens.«

»Dat is niet waar,« viel Seth hem in de rede.

»Wat, je durft mij nog tegenspreken?« schreeuwde Herman verwoed.

»Je weet zelf wel, dat je niet de volle waarheid spreekt,« antwoordde Seth op vastberaden toon.

»O ja, dat is waar ook, je hebt er nogal recht toe om je op waarheid spreken te beroemen!« hoonde Herman. »Hoe lang is het ook weer geleden, dat je het laatst gelogen hebt?«

»Houd daar nu eens mee op, Herman!« waarschuwde zijn oudste broeder. »Laat die oude geschiedenis nu maar rusten.«

»Seth kan niet verwachten, dat wij hem weer zoo spoedig ons vertrouwen schenken,« sprak Michaël op plechtigen toon. »De zonde, en vooral de zonde der leugen, moet men maar niet zoo gemakkelijk vergeten.«

Wanneer Michaël gesproken had, volgde er gewoonlijk een diep stilzwijgen. Ook dezen avond waagde het niemand, den armen Seth in bescherming te nemen; alleen de kleine Mina wierp hem een vriendelijken blik toe,

om hem te bemoedigen en haar medegevoel te toonen. Het hart van den jongen wees was dan ook vol en dreigde bijna te bersten. Na het avondeten verliet hij zwijgend het vertrek en begaf zich naar zijn kamertje. Van het oogenblik af, dat hij bij zijn oom op de pacht-hoeve kwam tot voor korten tijd had niemand zich over hem te beklagen gehad, maar thans schenen bijna allen zich tegen hem gekeerd te hebben. Waar moest dat op uitloopen? Zou hij nooit weer zich gelukkig en vroolijk kunnen gevoelen? Van uit zijn kamertje kon hij den boomgaard geheel overzien; hij zag, hoe de zwaar beladen takken der appelboomen elkander toeknikten, alsof zij in de stilte van den avond met elkander fluisterden. Slechts naar één kant was er een opening tusschen het geboomte, welke hem een blik gunde langs de vlakte. Juist was de maan opgegaan en wierp deze haar bleeke stralen op de door den herfst ietwat bruin gekleurde weide, en verzilverde als het ware den nevel, die van den grond opwaarts steeg. Hier en daar was het, alsof er reine, witte wolkjes op de aarde waren neergedaald, om vóór de dageraad aanbrak weder hemelwaarts te stijgen. De aanblik hiervan maakte de verbeeldingskracht van den knaap levendig. Hij dacht er aan, hoe eenmaal hemelsche heirscharen op de aarde nederdaalden, en de engel bij Jezus' graf den weenenden vrouwen toeriep: »Vreest gijlieden niet.« Hoezeer wenschte ook hij in dit oogenblik, dat ook voor hem een engel neerdaalde, zoodat hij zijn aangezicht zien en zijn vertroostende woorden hooren kon! Ja, dan zou het hem gemakkelijk vallen, meende hij, om de beleedigingen der menschen te verdragen en zich gelukkig te gevoelen.

Maar was Hij niet overal te vinden, Hij, Die, hooger dan de engelen, eenmaal tot de Zijnen gezegd heeft: »En ziet, Ik ben met ulieden al de dagen, tot de vol-

einding der wereld?« Had zijn moeder hem niet menigwerf gezegd, dat de Heere altijd nabij is dengenen, die Hem aanroepen en van Hem al hun steun en hulp verwachten? Ja zeker, al mogen onze aardsche vrienden, op het oogenblik, dat wij naar hun nabijheid verlangen, menigmaal verre zijn, Hij, de hemelsche Vriend, hoort naar het geroep der zijnen. Elke zucht, die tot Hem wordt opgezonden, hoort Hij, en wanneer Hij, de Heere, onze Leidsman is, voor wien zouden wij dan nog vreezen?

Deze gedachten bemoedigden het terneergebogen hart van den ouderloozen knaap en, op zijn knieën neerzinkend, fluisterde hij: »Kom, Heere Jezus, sta mij bij en trek mij tot U! Kom Gij met Uw Geest in mijn hart wonen. Geef mij de kracht om onrecht te dragen. En wanneer ik ooit weder verzocht word om een leugen te spreken, sluit Gij dan mijn lippen. Wees met mij, al mijn dagen, tot de voleinding der wereld!«

Het antwoord bleef niet uit. Wel is waar vernam zijn oor het niet hoorbaar, maar het drong door tot in zijn hart en verbande allen kommer en alle verdriet. In het kleine vertrek heerschte diepe stilte; ook daarbuiten vernam men niets dan het ritselen der dorre bladeren, die door den wind, als met ruwe hand, van hun takken werden losgerukt. Seth was van zijn knieën opgestaan; hij gevoelde zich zóó sterk en welgemoed, alsof hij tastbaar den druk dier helpende hand gevoelde, en toen hij zich te slapen legde, klonken de vertroostende woorden, die de Heere eenmaal tot zijn discipelen gesproken heeft, in zijn ziel: »Uw hart worde niet ontroerd en zijt niet versaagd.«

Hoe gelukkig was de kleine Mina, toen zij haar lieven speelmakker den volgenden morgen — het was Zaterdag — met een vroolijk gelaat de kamer zag binnentreden,

waar de geheele familie reeds voor het ontbijt bijeen was. Na een vriendelijken morgengroet nam Seth zijn plaats in. Eenige oogenblikken later hoorde hij zijn oom zeggen: »Denkt er aan, dat niemand van u den grooten tros blauwe druiven aanraakt, die boven het keukenvenster hangt.«

»Het is een geschenk voor mijnheer Verbeek,« voegde zijn vrouw er bij. »Die goede, oude heer beweerde onlangs, dat men zulke groote druiven niet tegen het huis kweeken en rijp krijgen kon. Daarom willen wij hem van het tegendeel overtuigen.«

»Het is anders belachelijk om zulke mooie druiven op te offeren, alléén om dien ouden heer van zijn dwaling te genezen,« merkte Herman op.

»Het is volstrekt niet belachelijk, wanneer uw vader dat doet,« bestrafte de moeder.

»Ge zijt veel te vrij in uw mond, knaap!« voegde de vader er met gestrengen blik bij. »Ge zult dit jaar voor straf geen enkele druif meer aanraken, omdat ge u met dingen bemoeit, die u volstrekt niet aangaan.«

VIII.

Dat was te veel voor Herman! De vernedering, welke hij den vorigen dag ondergaan had, had zijn gemoed verbitterd. Het strenge gebod zijns vaders, om zelfs geen enkele druif meer te mogen aanraken, was hem bijna onverdraaglijk. Waarom had hij zich ook niet stil gehouden?

Zoodra het ontbijt gedaan was, reden de heer Wijland en zijn oudsten zoon uit. Zij waren uitgenoodigd om een

jachtpartij bij te wonen, welke op het landgoed van een hunner vrienden zou gehouden worden.

»Het zal wel laat zijn, als wij terugkomen, Marie !« riep de pachter zijn vrouw toe. »Ge moet daarom niet opblijven, tot wij thuis komen. Ge weet wel, hoe het gewoonlijk gaat, wanneer onze vriend Dalton ons op zulk een feest noodigt. Hij laat zijn gasten nooit vroeg weggaan : dat is ten minste zijn gewone wijze van doen.«

Juffrouw Wijland gaf geen antwoord ; maar haar blikken volgden den wagen met een uitdrukking vol bezorgdheid. Zij wist maar al te goed, welke de gevolgen van dit uitgaan zouden zijn, want gewoonlijk werd zulk een jachtpartij met een drinkpartij besloten, welke dikwijls tot laat in den nacht duurde.

Het was een vriendelijke Octoberdag. De nevel was opgetrokken en geen wolkje vertoonde zich aan den hemel. Het viel dan ook onzen vriend Seth erg tegen, toen hij, des middags uit de school huiswaarts keerend, vernam, dat de kleine Mina zich niet wel gevoelde, zoodat zij niet in staat was een wandeling met hem te doen. Met het gure weder van de laatste dagen had zij zich een zware verkoudheid op den hals gehaald en, daar zij teer van gestel was, moest zij zich meer in acht nemen dan een ander. Zij was de lieveling der geheele familie, en wie haar ook zag, met die vriendelijke uitdrukking op haar bleek gelaat, dat door schoone, blonde lokken als omlijst was, verwonderde er zich volstrekt niet over. Zelfs de kleine Tom, de jongste van het gezin, kende behalve zijn moeder niemand, van wie hij zoo veel hield, als van zijn zusje Mina. Ook de vader, wiens manieren veelal ruw en koud waren, had altijd een vriendelijk woord voor zijn jongste dochter. Zijn stem was minder luid en hard dan gewoonlijk, wanneer hij met haar zat te keuvelen, en bijna altijd viel er op zijn

gelaat een zachter uitdrukking waar te nemen, wanneer het meisje in zijn nabijheid was. Uit alles was het duidelijk, dat de kleine met haar lief gezichtje een grooten invloed op hem uitoefende.

»Zal ik je wat voorlezen, Mina?« vroegde Seth, toen hij bij het binnenkomen een boek geopend naast haar zag liggen.

»Dank je, Seth!« antwoordde zij vriendelijk. »Moeder komt dadelijk, en dan zou zij verder den heelen middag bij mij blijven, want Rosa en Nora zijn met den kleinen Tom naar tante Van Beveren. Ga dus gerust naar buiten, het zou jammer zijn, wanneer je met dit heerlijk weer niet uit zoudt gaan.«

»Gevoelt ge je erg ziek, Mina?« vroegde Seth na een oogenblik stilzwijgen.

»O neen, Seth!« hernam zij, terwijl zij trachtte te glimlachen, »maar het valt mij soms zwaar, dat ik altijd zoo zwak ben en niet zoo sterk als anderen.«

Tranen vulden de oogen van het kind. Seth zag het en, zich over haar heenbuigend, zeide hij op ernstigen toon :

»Ik zal den Heere Jezus bidden, of Hij je gezond en sterk wil maken!«

»Bidt ge Hem om alles, wat ge graag zoudt willen hebben, Seth?« vroegde de kleine.

»O ja, dat doe ik altijd, en moeder deed het ook,« hernam Seth.

»En krijgt ge alles, waar ge om vraagt?« onderzocht zij verder.

Seth draalde een oogenblik met het antwoord. Hij bedacht, hoe zijn moeder om veel dingen had gebeden, welke zij niet verkregen had, maar tevens herinnerde hij zich, hoe dikwijls zij gezegd had, dat de Heere, Die wijzer is dan de menschen, zijn liefde dikwerf hierin

betoont, dat Hij onze begeerten niet vervult. Toch gevoelde hij zich niet in staat, zijn nichtje voldoende opheldering hieromtrent te geven.

»Ik denk,« zoo begon hij eindelijk, »dat God ons niet altijd zal geven, wat wij Hem vragen; maar, wat Hij geeft, is in ieder geval goed voor ons.«

»Ge zijt er dus niet heel zeker van, dat Hij mij kracht zal geven, wanneer ge Hem daarom bidt?« vroegde Mina ernstig.

De arme jongen gevoelde de moeilijkheid om hierop een goed antwoord te geven en dat bracht hem in geen geringe verlegenheid. Eindelijk echter zeide hij:

»Kom, we zullen er samen om bidden en zien, wat de Heere doen zal. Zooveel is echter zeker, dat Hij onze gebeden hoort.«

Op dit oogenblik trad juffrouw Wijland de kamer binnen. Daar Seth wist, dat zijn kleine vriendin rust noodig had, besloot hij, dat het best was, haar aan de zorg harer moeder geheel over te laten en zelf een kleine wandeling te gaan doen. Toen hij even buiten was, hoorde hij het kraken van een boom. Het geluid kwam uit het nabijgelegen bosch, waar verscheiden arbeiders bezig waren hout te klooven. Daarheen richtte hij zijn schreden. Hij liep over stoppelvelden, klom over een heining en ging verder door een doolhof van braamstruiken, jonge eiken en esschen, totdat hij in het dichtbegroeid dennenbosch kwam, dat slechts hier en daar enkelen lichtstralen toeliet door te dringen. Welk een plechtige stilte heerschte er in dezen tempel der natuur! Een tijdlang vertoefde Seth in dit gedeelte van het bosch; toen liep hij op de opening toe, waar de houthakkers met hun arbeid bezig waren.

Daar lag de geveldde slanke den! De bijl rustte, maar de zaag was in beweging om den boom op de maat te

zagen. Met alle aandacht bleef Seth hierbij toekijken, terwijl hem allerlei zonderlinge gedachten door het hoofd gingen. Hij had wel den geheelen dag daar willen blijven. In diep nadenken verzonken, staarde hij nu en dan naar boven, naar de toppen der slanke dennen en pijnboomen, die nog ongedeerd hun kronen hemelwaarts verhieven, maar wellicht spoedig het lot van de andere moesten deelen, die, nadat ze geveld en verder bearbeid zijn, tot allerlei nuttige doeleinden gebruikt worden.

De tijd ging snel voorbij. Daar klonken hem opeens de tonen der niet ver verwijderde dorpsklok in de ooren, en herinnerden er hem aan, dat het tijd werd om naar huis terug te keeren en zijn werk te maken. Nogmaals wierp hij een blik op den boom, die reeds in verscheiden stukken gezaagd was, en in ernstige stemming begaf hij zich huiswaarts.

Terwijl Seth de namiddaguren in het bosch doorbracht, liep Herman in een knorrige stemming in den hof rond. Het zou veel beter voor hem geweest zijn, indien hij dien tijd ergens anders had doorgebracht. Nu toch had hij dikwijls het gezicht op de druiven, waarvan hij zoo veel hield en, nu het hem verboden was ze zelfs aan te raken, was hij er dubbel begeerig naar.

Telkens en telkens weder richtte hij zijn schreden naar die zijde van het huis, waar de druiven hingen, welke hem zoo verleidelijk toelachten. Daardoor maakte hij natuurlijk zijn straf nog zwaarder, dan zij op zichzelf reeds was. Aan de zijde van het huis, waar de wingerd zijn takken uitbreidde, bevonden zich slechts twee vensters. Het reeds vermelde keukenvenster was heel klein en van dicht traliewerk voorzien, en daarboven was het kleine venster, dat in het slaapkamertje van Seth een spaarzaam licht naar binnen liet en geheel door den rijken bladertooi van den wingerd omgeven was.

Zoo dikwerf de knaap die plek betrad, rustten zijn begeerige blikken op de heerlijke, blauwe druiven, welke zijn vader voor den heer Verbeek bestemd had. Dáár, dicht bij het kleine venster, hing de verleidelijke tros, waarvan zijn vader gesproken had, en onwillekeurig werd Herman herinnerd aan de druiven van Eskol, waarvan hij wel eens een afbeelding in den grooten familiebijbel gezien had. Hoe meer hij naar boven keek, des te sterker werd zijn begeerte er naar, en toch was hij niet verstandig genoeg om de verzoeking uit den weg te gaan.

Dit jaar waren er niet veel druiven, maar de vrucht was buitengewoon sappig en fijn, en Herman had er evenals de anderen reeds zijn deel van gehad. Maar hij was zoo knorrig en somber gestemd, alsof hij er nog geen enkele van geproefd had en, toen hij langs den bewusten muur op en neer wandelde, begon hij zich hoe langer hoe meer aan het denkbeeld over te geven, dat hij de ongelukkigste mensch ter wereld was. Daarbij was zijn verbitterde stemming tegen Seth er niet beter op geworden. Hem was verboden een enkele druif meer te nemen, maar Seth mocht het gerust doen. Was deze daarenboven niet de gunsteling van al de onderwijzers en werd hij zelfs door zijn schoolmakers niet boven hem voorgetrokken? O, het was niet langer te verdragen!

Zoo baarde de eene gedachte de andere. De begeerte naar de druiven, maar vooral naar dien mooien, heerlijken tros, nam met het oogeblik toe. Wanneer hij er nu eens een paar druiven van nam, wie zou dan nog kunnen bewijzen, dat hij het gedaan had? Schuw keek hij naar alle kanten rond, maar hij kon niemand ontdekken. Wanneer hij op zijn teenen ging staan, kon hij de druiven bereiken. Na hiervan de proef genomen te hebben, keek hij nogmaals behoedzaam rond, waarna hij

in allerijl den schoonen tros afplukte. Maar nauwelijks had hij hem in de hand en enkele druiven gegeten, of de gevolgen van zijn onbezonnen handelwijze kwamen als dreigende spoken hem voor den geest. Over het geheel genomen was de heer Wijland nog al toegevend en zag hij bij zijn kinderen nog wel eens wat over het hoofd; maar tegenover een openlijke ongehoorzaamheid toonde hij de onverbiddelijkste gestrengheid.

Daar voer hem een goddelooze gedachte door de ziel — een gedachte, welke hij onder andere omstandigheden zou verafschuwd hebben. Er waren nog maar enkele druiven aan den tros overgebleven, dien hij thans in de hand hield. Plotseling dacht hij er aan, van welk groot belang het voor hem zou zijn, als hij dien door het venster wierp, dat op Seths kamer uitkwam en dat openstond. Hij wist, dat deze niet voor 's avonds op zijn kamertje zou komen. Hoe gemakkelijk was het daarom om de verdenking op hem te brengen! En de daad bij de gedachte voegend, wierp hij den tros, na hem van alle vrucht beroofd te hebben, in de kamer van zijn armen neef en verliet met haastige schreden den tuin.

Ongeveer tien minuten later trad Michaël, met een boek in de hand, den boomgaard in en richtte zijn schreden eveneens naar den muur, waartegen de wijnstok zijn ranken uitstrekke. Dien middag had hij een paar uur bij den dorpspredikant doorgebracht, bij wien hij les nam, en op zijn terugweg had hij den heer Verbeek ontmoet. Hierdoor was hij herinnerd aan de belofte zijns vaders, hetgeen hem aanleiding gaf om den tros eens in oogenschouw te gaan nemen. Men stelle zich zijn verbazing voor, toen hij er geen spoor meer van ontdekte! Wat was er mee gebeurd? Michaël behoorde tot de menschen, die het zich tot plicht rekenen, alles nauwkeurig te onderzoeken en daarom ging hij onmiddellijk

het huis binnen. De kleine Mina lag nog altijd rustig op de sofa en luisterde naar haar moeder, die haar een geschiedenis voorlas.

»Moeder !« zeide Michaël. »Hebt u de druiven voor mijnheer Verbeek geplukt ?«

»Neen, Michaël !« hernam de aangesprokene. »Vader heeft besteld, dat niemand, behalve hij, de druiven mocht aanraken. Hij zal ze morgen afplukken en wegzenden.«

»Nu, ze zijn verdwenen,« zeide Michaël op harden, ongevoeligen toon.

»Onmogelijk !« riep juffrouw Wijland uit, terwijl zij het boek, waaruit zij voorgelezen had, dichtsloeg en opstond. »Wie zou dat gewaagd hebben, tegen het uitdrukkelijk bevel uws vaders in, om ze aan te raken ? Ik heb ze van morgen vroeg nog zien hangen.«

Met haastige schreden liep zij den tuin in, terwijl Michaël zijn schouders ophaalde en naar boven ging. De deur van Seths kamertje stond half open ; een plotseling opkomende verdenking bracht hem er toe naar binnen te gaan. Daar stond de kleine ijzeren krib en dicht daarbij voor het geopend venster een tafeltje, waarop een Bijbel en een paar andere boeken lagen. Elk voorwerp in dit kleine vertrek getuigde van de liefde tot netheid van den kleinen wees. Aan den muur, juist op de plek, waarnaar hij bij het ontwaken het eerst zijn blik richtte, hing het portret van zijn overleden moeder. Hoewel niemand dat beeld beschouwen kon zonder er door geroerd te worden, maakte het op het hart van Michaël niet den minsten indruk. De kleine Seth stond volstrekt niet bij hem in de gunst. Naar zijn gedachte had men de leugen, waaraan de knaap zich onlangs schuldig gemaakt had, veel te lichtvaardig en te oppervlakkig behandeld. En bovendien was er nog

een andere oorzaak, waarom hij zulk een hardheid jegens het arme kind in zijn hart voedde.

Zoo hij zichzelf eens goed onderzocht had, zou hij spoedig ontdekt hebben, dat de aanwezigheid van Seth in zijns vaders huis hem een doorn in het oog was, en hij den armen wees het stuk brood, dat deze in het huis zijns vaders at, niet gunde. De nalatenschap van diens moeder was juist toereikend om den jongen wees van de noodige kleeren te voorzien en hem school te laten gaan; maar wanneer dit betaald was, bleef er ook niets over, zoodat wat voeding en onderkomen betrof, Seth van de milddadigheid zijner bloedverwanten afhing. Met al zijn gebreken was de heer Wijland echter een wel-denkend man. Toen zijn schoonzuster hem dan ook op haar sterfbed gevraagd had voor de opvoeding van haar kind te zorgen, totdat het in staat zou zijn zijn eigen brood te verdienen, had hij zonder aarzelen de plechtige belofte gedaan, geheel aan haar verlangen te zullen voldoen. Wanneer men echter Michaël verweten had, dat hij den armen wees het verblijf onder het ouderlijk dak niet gunde, dan zou hij stellig deze beschuldiging met verontwaardiging van zich geworpen hebben. Maar, zooals gezegd is, hij had zichzelf nooit ernstig onderzocht: hij kende zijn eigen hart niet.

»Dacht ik het niet,« mompelde hij bij zichzelf, toen hij den steel op den grond zag liggen. »Nu, dat is bewijs genoeg om hem van den diefstal te overtuigen. De leege tros is alles, wat er overgebleven is van de mooie druiven, die voor mijnheer Verbeek bestemd waren.«

Op hetzelfde oogenblik was juffrouw Wijland, nadat zij zich van het verdwijnen der druiven overtuigd had, met een ontsteld gelaat in huis teruggekeerd.

»Wat zal vader wel zeggen, Mina!« riep zij. »Met welk een genoegen heeft hij dagelijks het rijp worden

dier druiven tegemoet gezien! O, wat zal hij boos zijn!»

De jeugdige kranke had zich opgericht en zag de spreekster angstig aan. Zij was schroomvallig van aard, evenals haar moeder, en vreesde zeer voor een uitbarsting van haars vaders toorn. Wel had zij hem niet dikwijls toornig gezien, maar die enkele maal had het haar dan ook ontzettend aangegrepen.

»O moeder!» fluisterde zij, »ik hoop maar niet, dat vader weer zoo boos wordt als . . . toen.«

»Ik zou om wat liefs willen, dat het niet gebeurd was,« zuchtte haar moeder. »Maar, Mina! ik kan niet denken, wie de druiven gestolen zou hebben.«

»Misschien is het wel een landlooper geweest, die juist dezen weg uitkwam,« zeide Mina. »Hier in huis weet ik niemand, die zoo iets zou doen. Neen, zeker niet, want sedert Adam Kleek niet meer bij ons is, is er geen dief meer op de plaats.«

Nauwelijks waren deze woorden uitgesproken, of Michaël riep van boven:

»Moeder! Kom eens spoedig hier!»

Juffrouw Wijland ging dadelijk naar hem toe. Zij beefde aan al haar leden, toen zij bovengekomen was; want toen Michaël op dezen toon riep, bestond er bij haar al geen twijfel meer of hij had een vreeselijke ontdekking gedaan. Toen zij bij hem kwam, viel haar blik dan ook terstond op het overblijfsel van de gestolen druiven, dat hij in de hand hield.

»Zie eens, moeder!» riep hij triomfeerend. »Deze leegte trost geeft ons de noodige opheldering.«

»O Michaël!» riep zij huiverend, »waar hebt ge dien gevonden?»

»Hier op den grond, moeder!» hernam hij. »Dat Seth de dief is, ligt nu buiten twijfel.«

»En toch zouden wij ons kunnen vergissen,« viel zijn moeder in.

»Kan er dan nog sterker bewijs zijn?« vraagde Michaël op kouden toon.

»Laten wij hem eerst vragen, voordat wij hem veroordeelen,« zeide de goedhartige vrouw, opnieuw moed vattend.

»Dan zal hij natuurlijk ontkennen,« merkte Michaël op. »Hoe heeft hij ons vroeger niet belogen!«

»Maar dat heeft hij later toch bekend,« bracht zijn moeder in.

»Zijn zonde is te spoedig vergeven en ongestraft gebleven,« zeide de jonge man op onverzoenlijken toon. »Daarom zal hij er niet tegen opzien er zich weer aan schuldig te maken.«

»Laten wij liever te zachtmoedig dan te hard zijn in ons oordeel,« hernam zijn moeder. »Bedenk toch, dat hij een wees is.«

»Des te meer rust de plicht op ons, hem voor zijn verkeerdheden te straffen,« viel Michaël op strengen toon in. »Wanneer wij hem met zijn slechte gewoonten de wereld insturen, dan komt de schande nog op ons hoofd neer.«

Michaël sprak op zulk een beslist en ernstigen toon, en zijn woorden schenen haar zóó verstandig toe, dat zijn moeder het niet waagde er iets meer tegen in te brengen.

Intusschen liep Seth onbezorgd en zonder in de verste verte te vermoeden, wat hem te wachten stond, door bosch en veld huiswaarts. Een uitdrukking van stille vreugde lag over zijn trekken verspreid. Terwijl hij een lied neuriede, liet hij zijn oog gaan over het schoone landschap, dat zich voor hem uitstreckte. De velden reikten tot aan den boomgaard, welke het huis als het ware insloot. Het gebouw had slechts twee verdiepingen,

maar bevond zich in een goed onderhouden toestand. De muren, van rooden steen opgetrokken, evenals de schoorsteenen, waren ten deele met klimop begroeid, waardoor het geheel een deftig aanzien had. Hoe dichter Seth het huis naderde, des te meer verhaastte hij zijn schreden. Eindelijk had hij zijn doel bereikt en trad hij de kamer binnen, waar Mina nog altijd op de sofa lag. Bij zijn komst had zij zich opgericht. Een koortsachtige blos kleurde haar wangen, want zij had bijna alles kunnen verstaan, wat er tusschen Michaël en haar moeder voorgevallen was.

»Mina! wat is er gebeurd?« vroegde Seth verschrikt, toen hij haar angstige blikken opmerkte.

»Ze hebben over je gesproken,« fluisterde zij nauwelijks hoorbaar. »O, Seth! het is toch immers niet waar, dat je dien grooten tros druiven afgeplukt hebt? O, zeg mij toch, dat je het niet gedaan hebt!«

»Wat, ik zou de druiven gestolen hebben, Mina?« vroegde Seth verbaasd. »Hoe kun je zoo iets vragen! Ik heb ze zelfs niet aangeraakt!«

»En toch zeggen ze, dat je het gedaan hebt, Seth!« ging het kind opgewonden voort. »De druiven zijn weg en den ledigen tros hebben ze in jou kamer gevonden!«

»Geloof me, ik heb de druiven niet aangeraakt,« herhaalde de knaap.

»Lieve Seth! is dat heel — heel zeker?« vroegde de kleine.

Tot op den laatsten dag zijns levens herinnerde Seth zich den angstigen blik zijner kleine vriendin, welke hem scheen te doorboren. Nu eerst besepte hij, welke treurige gevolgen een enkele leugen na zich kan slepen. Eén enkele leugen had het vertrouwen van zijn nichtje zulk een geweldigen schok gegeven, al had ze hem ook niet van haar liefde beroofd.

»O Mina !« antwoordde hij treurig, »wanneer ge mijn woorden niet vertrouwt, dan weet ik geen ander middel om je te overtuigen, dat ik de waarheid spreek. Maar wees er zeker van, ik spreek nu de waarheid ; ik heb sedert den diefstal van de peren den Heere dagelijks gesmeekt en gebeden, dat Hij mij voortaan voor elke leugen mocht bewaren.«

»Ik geloof je, lieve Seth !« zeide zij, terwijl zij haar hand op zijn schouder legde. »Maar waar ben je vanmiddag toch geweest ?«

»Ik heb geen voet in den tuin gezet,« verzekerde Seth nogmaals. »Ik ben in het bosch geweest en heb naar de houthakkers gekeken ; ook heb ik wat bloemen voor je gezocht.«

»O, dat is lief van je !« zeide de kleine glimlachend, en nam den ruiker najaarsbloemen uit zijn hand. »Wat zou ik toch graag nog eens naar buiten willen ! Maar, Seth !« voegde zij er met een droevig gezichtje bij, in eens weer aan de druiven denkend, »ik ben zoo bang, dat het je moeite zal kosten, om Michaël te overtuigen, omdat je — — —«

Zij durfde den zin niet te eindigen. Maar Seth had haar begrepen. Hij zuchtte diep. Hij had reeds lang gevoeld, dat Michaël een hekel aan hem had. Wat zou hij doen ? Op dit oogenblik hoorde hij zijn tante de trap afkomen, en een somber voorgevoel maakte zich van hem meester. Maar hij was niet onvoorbereid, haar te ontmoeten. Hij gevoelde, dat zijn hemelsche Vader, Wien hij zijn zonde beleden had, met hem zou zijn en hem zou sterken in het naderend leed. »Roep Mij aan in den dag der benauwdheid !« klonk het in de ziel van onzen jongen vriend.

»O Seth !« begon tante op klagenden toon, »hoe hebt ge het durven wagen de druiven weg te nemen, terwijl

uw oom het vanmorgen nog zóó streng verboden had!»

»Ik heb ze niet weggenomen, tante!» hernam Seth op vasten toon. »Ik ben den geheelen middag in het bosch geweest.«

»Ik heb het u immers wel gezegd, moeder, dat hij het loochenen zou,« zeide Michaël, die zijn moeder op den voet gevolgd was, met een boosaardig gezicht. »Hij zal natuurlijk volhouden, dat hij er niets van weet, hoe die leege druiventros in zijn kamertje gekomen is.«

Met deze woorden hield hij Seth den ledigen steel voor de oogen.

»Daar hebt gij gelijk in, want ik weet niet, waar dat ding vandaan komt,« zeide Seth ongekunsteld.

De verachtelijke blikken, die Michaël op den jongen wees wierp, zeiden duidelijk genoeg, dat hij geen ander antwoord verwacht had.

»Dat zijn nu de treurige gevolgen er van, dat men je eerste leugen zoo gemakkelijk vergeven heeft,« zeide hij op kouden, harden toon. »Maar ditmaal zult ge vader niet zoo barmhartig vinden, dat verzeker ik je!»

»Het heeft mij heel veel leed gedaan, dat ik om die peren gelogen heb,« hernam de knaap rustig; »maar thans spreek ik de volle waarheid.«

Michaël schudde het hoofd.

»Het is een treurige, hoogst treurige geschiedenis,« zeide hij. »Ik ben blij om je moeder, dat zij niet zoolang geleefd heeft, om je zulke slechte wegen te zien bewandelen; want dat is zeker, dat je met reuzenschreden je verderf tegemoet loopt. Er komt niets van je terecht.«

Deze zinspeling op zijn moeder was al te wreed, zij wondde het hart van den armen Seth op de gevoeligste wijze. Hij gevoelde een diepe smart in zijn binnenste, en ontmoedigd staarde hij naar den grond. Wel was Michaël verscheiden jaren ouder dan hij; maar kon deze

dan werkelijk vooruitzien, wat zijn toekomst zou zijn? Voor een oogenblik kromp hij ineen onder den strengen blik van zijn neef, die zichzelf zoo wijs achtte; toen echter kwamen hem de woorden van Jezus te binnen: »Er zal geen haar van uw hoofd vallen, zonder den wil mijns hemelschen Vaders,« en hierdoor bemoedigd, hief hij het hoofd omhoog, zonder echter een woord te zeggen.

»Welnu, welk antwoord denk je vader te geven, wanneer hij je over deze zaak in het verhoor neemt?« vroegde Michaël na een oogenblik stilzwijgen.

»Hetzelfde antwoord, dat ik u gegeven heb,« hernam de knaap op zachten, maar vastberaden toon.

Juffrouw Wijland beschouwde den armen wees met angstige blikken. Hoezeer ook Michaël aan zijn eenmaal genomen voorstelling vasthield, toch kon zij zich maar niet van de gedachte losmaken, dat Seth onschuldig was. Het gelaat van de kleine Mina verwisselde telkens van kleur. Wat haar betrof, zij was er ten volle van overtuigd, dat haar neef de waarheid sprak. Zij was er zeker van, dat Seth ernstig berouw had gevoeld over zijn jokken, en zichzelf sterk veroordeeld had, en daarom was thans alle twijfel aangaande zijn oprechtheid bij haar weggenomen.

»Beste jongen!« begon zijn tante na een oogenblik. »Wanneer je ons maar kondet zeggen, hoe de steel op je kamertje gekomen is, dan zou het wellicht gemakkelijk vallen, den dader op het spoor te komen.«

»Den dader!« herhaalde Michaël op terechtwijzenden toon. »Daar behoeft gij niet ver naar te zoeken, moeder, want daar staat hij voor u.«

»Nee, Michaël! hij heeft de druiven niet genomen,« zeide Mina beslist en vol vertrouwen.

»Och! ge zijt nog maar een klein, onwetend meisje,«

hernam Michaël op kouden toon. »Maar,« ging hij voort, terwijl hij het vertrek verliet, »het is mijn zaak niet, om er mij verder mee te bemoeien, dat laat ik aan vader over. Toch zal ik er ditmaal op staan, dat Seth voor dit tweede misdrijf voorbeeldig gestraft wordt.«

Gaarne had juffrouw Wijland gezien, dat Michaël den leegen tros weggeworpen en met geen enkel woord er zich tegen vader over had uitgelaten, dat hij Seth voor den schuldige hield. Zij vreesde haar zoon evenwel te zeer, dan dat zij het gewaagd zou hebben, haar verlangen in dezen onder woorden te brengen. Hij begaf zich naar zijn studeervertrek, en de achtergebleven personen stonden langen tijd zwijgend bij elkander.

»Ik weet waarlijk niet, hoe dit zal afloopen,« zeide juffrouw Wijland eindelijk. »Ik vrees, dat uw oom heel boos zal zijn, Seth! Hij had het ook zoo streng verboden.«

»Tante! Gelooft gij mij ook niet?« vroegde Seth met de oogen vol tranen.

»Ja, ik geloof je, mijn kind!« zeide juffrouw Wijland teeder. »Maar het is een wonderlijke geschiedenis, en de schijn is geheel tegen je.«

Het werd pijnlijk verder over de zaak te spreken. Seth verliet het vertrek en ging den tuin in, waarover de zon juist haar laatste stralen als ten afscheid wierp. Hij liep langs de nauwe paden, zonder zich om de herfstbloemen te bekommeren, welke hem een vriendelijk welkom schenen toe te roepen, en weldra bereikte hij het gedeelte van den muur, dat den moestuin van den boomgaard scheidde. Hier zette hij zich op een bank neder en liet zijn blikken naar dien kant van het huis gaan, waarlangs de wijnstok zijn bladerrijke ranken uitspreidde. Naar zijn gedachte moest het den dief gemakkelijk gevallen zijn, dien lagen tuinmuur over te klimmen, en de misdaad ten uitvoer te brengen. Misschien was Adam Kleek weer

de dader geweest. Maar neen, dat kon toch niet, want Adam had immers eenige dagen geleden op een pacht-hoeve ver uit de buurt werk gekregen, en sedert dien tijd had men hem niet meer in den omtrek gezien.

Zuchtend richtte Seth zijn blik naar boven. De wolkjes, welke boven zijn hoofd zweefden, waren door de ondergaande zon als met goud omzoomd en leverden, met den blauwen hemel als achtergrond, een verrukkelijk schouwspel op. Van uit de takken van een nabijzijnden appelboom weerklonk het gekweel van een vogel, die, zijn kopje heen en weer draaiend, bespiegelingen scheen te maken over den knaap beneden hem. Dit deed Seth er aan denken, dat de winter voor de deur stond, en dat er dus voor dien kleinen vogel een moeilijke tijd zou aanbreken. »Wat zal er van het arme diertje worden, wanneer al de bessen afgevallen zijn en er op den hard bevroren grond geen wormpje meer te vinden is?« dacht hij. »En toch fluit hij onbezorgd zijn deuntje en slaat lustig met zijn vleugeltjes, alsof hij vol vertrouwen en er vast van verzekerd is, dat God over zijn leven waakt, dat de Heere zorg voor hem draagt. Hoeveel te meer zal de Heere aan mij denken te midden van mijn leed, want hoe zou Hij, zonder Wiens wil geen muschje van het dak valt, mij kunnen verlaten of begeven?«

Tranen vloeiden langs de wangen van het arme kind, maar het waren geen tranen van droefheid, want zijn hart was vervuld met vertrouwen op den Heere en op Zijn liefde. En hij zou niet teleurgesteld uitkomen. De Heere zou hem niet alleen geven, wat hij noodig had voor het lichaam, maar ook in de ure der beproeving moed en kracht schenken, ten einde het lijden van dezen tijd te kunnen verdragen. Een licht windje speelde met zijn lokken, de laatste zonnestraal dook weg achter een donkere wolkenmassa; maar de verlevendigende adem

van Gods Geest had al de wolken van kommer en zorg verbannen uit het hart van onzen kleinen vriend, en de schitterende zon eener levende hoop zond haar verwarmende stralen in zijn ziel, en wekte gevoelens op van vreugde, dankbaarheid en aanbidding.

IX.

Het uur van middernacht had reeds lang geslagen en nòg was de pachter niet teruggekeerd. Hoewel de hemel bewolkt was en slechts hier en daar een ster neertintelde op de donkere, als in diepen slaap verzonken aarde, heerschte er toch volkomen stilte, zoodat men van den landweg iederen hoefslag en elk geratel van wagens vernemen kon. Eindelijk sloeg de oude torenklok drie uur, en kort daarop rolde een voertuig de poort der pachthoeve binnen. Al dien tijd had juffrouw Wijland in angstige spanning de terugkomst van haar man en zoon zitten af te wachten. De overige leden van het gezin waren reeds lang te bed, want zij had niet gewild, dat één harer kinderen haar gezelschap hield.

Daarvoor had zij echter haar goede redenen. Zij wist bij ondervinding, in welken toestand haar man en haar zoon gewoonlijk van zulk een jachtpartij thuiskwamen. Haar gelaat was dan ook bleek en zij zag er zeer bezorgd uit. Daar zij alleen was, kon zij zonder gedruisch in de kamer heen en weer loopen, met angstige spanning in de open deur naar elk geritsel luisteren en aan haar zuchten den vrijen loop laten. Zij kende de gewoonte van mijnheer Dalton; zij wist, dat hij zijn gasten niet liet vertrekken, vóór zij zich allen een flinken roes gedronken hadden, en dat haar man noch haar zoon sterk

genoeg waren om hem weerstand te bieden. Wanneer nu eens op den terugweg het jonge, dartele paard schuw geworden was, welke treurige gevolgen konden daaruit voortgevloeid zijn! En toen zij er aan dacht, welk een schadelijken invloed het voorbeeld van anderen bij zulke drinkgelagen op haar oudsten zoon, haar lieveling, zonder twijfel zouden uitoefenen, dan had zij, met het oog op deze lichamelijke en geestelijke gevaren, het wel luid kunnen uitschreeuwen.

Met een kloppend hart luisterde zij naar iedere beweging. Zelfs het ritselen der afgevalen bladeren deed haar opschrikken en, wanneer zij het naderen van eenig voertuig vernam, haastte zij zich naar de binnenplaats, om telkens mismoedig en bedrogen terug te keeren. Eindelijk dan kondigde de torenklok het derde nachtelijk uur aan. Hoe welkom was haar het geratel van wielen, dat kort daarop haar oor trof! Ditmaal had zij zich niet vergist. Zij hoorde de stemmen van hen, naar wie zij zoo verlangend had uitgezien; maar toch wilde haar angst nog niet wijken, veeleer vreesde zij haar man en haar zoon te ontmoeten. Eindelijk hoorde zij hen met waggelende schreden de woning naderen en, toen zij binnenkwamen, verried de strakke blik van beiden maar al te duidelijk, dat de heer Dalton zijn doel bereikt had, want beiden hadden merkbaar te veel gedronken.

»Daar zijn we, Marie, gezond en wel,« stotterde de pachter. »We zijn vroeg thuis gekomen, nietwaar?«

»Het is drie uur,« fluisterde zijn gade.

»Onzin, Marie!« antwoordde haar man. »Het sloeg tien uur, toen wij door het dorp reden; wij hebben goed geteld, nietwaar, Lodewijk?«

»Ja, wij hebben samen geteld,« bevestigde Lodewijk met een zware tong.

Tegenspraak zou hier nutteloos geweest zijn. Veelmeer

wendde juffrouw Wijland al haar overredingskracht aan, om beiden in bed te krijgen, hetgeen haar eindelijk gelukte.

Het was nog vroeg in den morgen, toen Seth uit zijn sluimering ontwaakte en hij huiverde bij de gedachte, dat het uur zijner beproeving nu weldra zou slaan. Nadat hij echter zijn morgengebed gedaan had, keerden rust en vrede in zijn gemoed weder en zeker gevoelde hij zich in die oogenblikken duizendmaal gelukkiger dan zijn oom, die het moede hoofd telkenmale oprichtte en dan weer neer liet vallen, en zich schaamde den blik zijner kinderen te ontmoeten, toen hij zich eenigszins zijn thuiskomst in benevelden toestand kon herinneren.

De familie was reeds om het ontbijt geschaard, toen de heer Wijland de huiskamer binnentrad. Lodewijk had zijn bed nog niet verlaten, en zijn moeder had hem reeds een kop thee boven gebracht. De jonge man moest zwaar boeten voor de onmatigheid, waaraan hij zich gisteren had overgegeven, en vooral smartte hem de kommervolle blik zijner moeder. Geen enkel verwijt was haar over de lippen gekomen; maar haar teederheid wondde hem dieper, dan de scherpste verwijten ooit vermocht zouden hebben.

Met een somber gelaat nam de pachter zijn plaats aan tafel in. Hij was boos op zichzelf, en zijn slechte luim was er geheel toe geschikt om door het eerste woord, dat gesproken werd, geprikkeld te worden. En dat eerste woord kwam van de lippen van Michaël. Hij wachtte, totdat zijn vader zijn tweeden kop koffie geledigd had en zeide toen op zijn gewone, plechtige wijze van spreken:

»Ik heb u iets gewichtigs mee te deelen, vader, vóór ge van huis gaat.«

De pachter zag den spreker aan met een knorrig gezicht. Zou Michaël het soms durven wagen hem over

zijn gedrag van gisteren te berispen? Dat zou hem, juist van dien zoon, onverdraaglijk geweest zijn, en zeker zou hij hem de kamer uitgejaagd hebben.

»Welnu, laat hooren, wat ge te zeggen hebt, indien het zoo gewichtig is,« antwoordde zijn vader.

»Het betreft dien prachtigen tros druiven, dien gij voor mijnheer Verbeek bestemd hadt,« ging Michaël voort. »Die is gedurende uw afwezigheid gestolen.«

»Wat, gestolen zegt gij?« bulderde de pachter, niet weinig verheugd, dat hij thans een reden gevonden had, waardoor hij zijn knorrigheid kon botvieren. »Heb ik dan niet iedereen gezegd, dat ze de druiven niet mochten aanraken?«

»Ja zeker, dat hebben wij allen gehoord,« bevestigde Michaël, »en geen uwer kinderen zou het gewaagd hebben, uw gebod te overtreden. Maar de druiven zijn weg, en den leegen tros hebben wij in Seths kamertje gevonden.«

»Wat, jou kleine deugniet! Jij hebt dus de druiven gestolen?«

»Ik heb ze niet aangeraakt, oom!« hernam Seth op kalmen, maar vastberaden toon.

»Dat heeft hij ons ook willen wijsmaken,« viel Michaël in. »Hij heeft verklaard niet te weten, hoe de leege druiventros in zijn kamertje gekomen is.«

Het gevoel van zelf een verkeerden weg bewandeld te hebben scheen den pachter aan te sporen om het vergrijp van den knaap des te ernstiger te straffen. Daar was in zijn oog geen grooter misdaad dan die, waaraan Seth zich schuldig gemaakt had naar hij dacht. Was hij geen dief en daarbij voor de tweede maal een leugenaar? Terwijl hij hem met strengen blik aanzag, zeide hij:

»Nu, Seth! je kunt op weg naar de kerk beslissen, wat je wilt. Of je bekent de waarheid, en ik zal je

straffen voor den diefstal, of je blijft bij je ontkennen volharden, en ik zal je met de karwats zoolang slaan, tot je alles bekennt.«

Onder de aanwezigen heerschte het diepste stilzwijgen. Hermans wangen gloeiden. Hij had niet gedacht, dat zijn daad zulke ernstige gevolgen na zich sleepen zou. Maar het zou hem op dit oogenblik onmogelijk geweest zijn, ook maar één woord over zijn lippen te brengen. Nu bleek het, dat hij een lafaard was. Hij maakte zich juist schuldig aan datgene, waarvan hij altijd zonder reden Seth beschuldigd had. De beide oudste meisjes zagen er verdrietig en terneergeslagen uit. Zulk een opschudding in huis stuitte haar tegen de borst en, hoewel zij vast geloofden, dat Seth schuldig was, zoo wilden zij toch niet gaarne, dat hij daarvoor zoo vreeselijk gestraft werd. Het gezicht van de kleine Mina was bijna doorschijnend bleek; alleen wanneer Seth zijn blikken op haar richtte, dwong ze zichzelf een lachje af en knikte zij hem be-moedigend toe, als wilde ze hem hierdoor de verzekering geven, dat zij overtuigd was van zijn onschuld. In het oog van juffrouw Wijland blonk een traan; nauwelijks hoorbaar fluisterde zij haar man toe, dat hij zich toch niet vergrijpen zou aan het arme kind. Michaël echter, die in de nabijheid stond en het gefluister gehoord had, zeide op terechtwijzenden toon :

»Moeder! Ik dacht, dat vader verstandig genoeg was, om zelf te handelen.«

»Dat zou ik ook meenen,« voegde de pachter er bij, terwijl hij een toornigen blik op de bemiddelaarster wierp.

De doffe tonen der dorpsklok riepen de schare naar het bedehuis en drongen ook tot de pachthoeve door. Behalve Lodewijk en Mina begaven allen zich naar de kerk. Ach ! hoezeer verlangde Seth in dit oogenblik naar een vriend, die hem woorden van troost en bemoediging kon toespreken ; maar er was er geen ! De preeken van den ouden predikant hadden tot nu toe weinig indruk op hem gemaakt, en in de stemming, waarin hij thans verkeerde, hoorde hij ternauwernood zelfs den klank van de woorden, welke gesproken werden. Hij gevoelde, dat er een zware beproeving voor hem op handen was — een beproeving, welke hij in eigen kracht gewisselijk niet zou kunnen doorstaan.

Hij wist vooruit, dat zijn oom doof zou zijn voor al de verzekeringen zijner onschuld, terwijl hij geen enkel middel bezat om diens vooroordeel weg te nemen. Hij was er maar al te zeker van, dat, wanneer hij bij zijn verklaring bleef, allen, behalve Mina en misschien ook zijn tante, hem zijn leven lang voor een dief en leugenaar zouden houden. Zou het niet het raadzaamst zijn, zich schuldig te verklaren, en daardoor er met een lichter straf af te komen ? Deed hij dit niet, dan was het buiten kijf, dat hij onbarmhartig geslagen zou worden. Nog nooit van zijn leven had hij de slagen van een karwats op zijn rug gevoeld, en wanneer hij daaraan dacht, dan scheen het hem onmogelijk toe standvastig te blijven. Daar klonken hem weder de woorden in zijn binnenste : »Uw hart worde niet ontroerd en zijt niet versaagd,« en hij gevoelde, dat, waar het recht aan zijn zijde was, de Heere hem niet zou verlaten.

De predikant besloot in dit oogenblik zijn rede met de woorden: »Zoo God voor ons is, wie zal tegen ons zijn?» Seth had ze niet tevergeefs gehoord en, toen de godsdienstoefening geëindigd was, werd hij op weg naar huis bij het overdenken er van bemoedigd en gesterkt.

»Nu, Seth!» begon Rosa op goedigen toon, toen zij het huis naderden, »ik hoop maar, dat je besloten hebt te bekennen. Wanneer je dat doet, dan geloof ik niet, dat je streng gestraft zult worden, en de onaangename geschiedenis zal spoedig weer vergeten zijn.«

»Ja, maak een eind aan de zaak, en beken, dat je de druiven afgeplukt hebt,« voegde Nora er bij. »Niets maakt vader boozter dan halsstarrigheid; hij zal niet rusten, vóór hij je klein gekregen heeft.«

»Ik mag niets zeggen, dat niet waar is, om mij daarvoor voor straf te vrijwaren,« hernam Seth treurig, maar beslist.

Beide meisjes wierpen een blik vol bevreemding op hun jeugdigen neef. Blijkbaar bracht zijn standvastigheid haar verdenking eenigszins aan het wankelen.

»Ik heb geen medelijden met huichelaars,« merkte Michaël koeltjes op. »Het baat je niets, al stelt ge je als een martelaar aan.«

De beide zusters zagen elkander aan. Deze woorden plaatsten Seth in een geheel nieuw daglicht. Zij begonnen in te zien, dat Michaël veel grooter opmerkingsgaven bezat dan zij; het kon toch best waar zijn, dat de jonge deugniet hen allen trachtte te misleiden.

Herman sprak geen woord, maar zijn gelaat gloeide van schaamte. Hij was niet verhard genoeg om blij te zijn, dat Seth in zijn plaats lijden moest. Toen hij den leegen druiventros in Seths slaapkamertje wierp, had hij niet berekend, welke gevolgen daaruit konden voortvloeien. De kleine vonk had een groot vuur aangestoken,

een vuur, dat zoowel hem als den wees beproeven zou, om het goud van de slakken te scheiden.

Had Michaël zulk een menschenkennis gehad, als hij waande te bezitten, de terneergeslagen blik en het voortdurend stilzwijgen van Herman zouden hem voorzeker niet ontgaan zijn. In andere gevallen toch liet deze nooit een gelegenheid voorbijgaan, zonder er zijn meening over ten beste te geven, en niet zelden had hij zich door zijn voorbarige opmerkingen scherpe verwijten op den hals gehaald. Maar nu sloop hij achter de anderen aan, zonder zich ook maar met een enkel woord over de zaak uit te laten.

Lodewijk gevoelde zich altijd nog te onwel om zijn kamer te verlaten, en ook de pachter was nog pijnlijk in al zijn leden ten gevolge zijner onmatigheid. Hij staarde somber voor zich heen, toen het gezin aan den disch was gezeten; maar hij sprak nergens over, voordat de tafel opgeruimd was. Toen echter richtte hij zijn strenge blikken op den jongen wees en zeide:

»Nu, knaap! wil je bekennen, dat je de druiven gestolen hebt?»

»Neen, oom, dat kan ik niet, want ik heb ze niet gestolen,« was het kalme antwoord.

»Ik waarschuw je; want ik ben in geen stemming om met mij te laten spotten,« ging zijn oom somber voort. »Ik zal je slaan, totdat je de waarheid zegt. Ik weet, dat je het gedaan hebt, en ik wil, dat je het bekent.«

Seth zweeg.

»Heb je mij verstaan?» vroegde de pachter met toenemende woede.

»Oom! Ik heb de druiven niet aangeraakt; geloof me, ik spreek de waarheid,« zeide de knaap met een oprechtheid in toon en gelaat, welke zijn tante de tranen in de oogen deed komen.

Zijn oom stond op van zijn plaats en haalde de karwats uit een hoek van het vertrek.

»Ga naar de keuken!« gebood hij, terwijl hij den armen jongen voor zich uitstiet.

Er was niemand in de keuken, want de beide dienstboden gingen des Zondagsmiddags gewoonlijk uit. Seth verbleekte, toen hem bevolen werd, zijn bovenkleëren uit te trekken, maar hij gehoorzaamde zonder tegenspreken, want hij wist maar al te goed, dat zijn smeeken om barmhartigheid vruchteloos zou zijn.

Ook juffrouw Wijland spoedde zich de gang in, maar bleef, bij de keuken gekomen, op den drempel staan, terwijl Michaël achter haar stond. Mina verborg haar beschreid gelaat in de kussens, en de beide oudste zusters bewogen zich onrustig op haar zitplaatsen. Herman was opgestaan en keek het venster uit. Daar hoorde men de eerste slagen met de karwats. Seth verdroeg de pijn, zoolang hij kon, zonder geluid te geven. Maar eindelijk klonk er een ontzettende gil door het huis, en juffrouw Wijland zou onmiddellijk haar man in de armen gevallen zijn, had Michaël haar niet tegengehouden. Slechts nu en dan hield de pachter een oogenblik op en riep :

»Nu, wil je bekennen, dat je de druiven gestolen hebt?«

»Ik heb ze niet aangeraakt,« was dan het antwoord.

De pachter was buiten zichzelf van woede, en het tooneel nam weldra zulk een verschrikkelijk karakter aan, dat Rosa en Nora, bleek van schrik, kwamen toelopen en luid weenend om genade voor den armen jongen smeekten, maar door Michaël, die het tooneel met een ijskouden blik gadesloeg, gestreng werden afgewezen. Herman had het huis verlaten, en achter in den tuin een plaatsje opgezocht, waar hij het angstgeschreeuw van den armen Seth niet meer hooren kon. Het was een

dag, dien niemand van het gezin zoo gemakkelijk zou vergeten, en wanneer zij er later aan dachten, gevoelden zij zich beschaamd en bedroefd.

Eindelijk werd ook Lodewijk door het rumoer uit zijn zwaren slaap opgeschrikt. Terstond trok hij de noodigste kleeren aan, ijlde de trap af, en vroeg naar de oorzaak van het leven.

»Seth heeft weer gelogen, en vader wil hem zóólang slaan, tot hij de waarheid zegt,« verklaarde Michaël.

»Vader moet niet wel bij het hoofd zijn; want nog nooit heeft hij iemand zoo geslagen als thans,« zeide Lodewijk, terwijl hij zijn broeder op zijde duwde en de keuken binnenstormde.

»O man! houd toch eindelijk op!« riep op dat oogeblik juffrouw Wijland luid weenend uit.

Tegelijk sprong Lodewijk op zijn vader toe, greep dezen stevig bij den arm en zeide:

»Vader! ge doet iets, dat u later berouwen zal. Laat den jongen los, hij is nu meer dan genoeg gestraft.«

»Ik laat hem niet gaan, vóór hij de waarheid gezegd heeft,« schreeuwde de pachter, terwijl hij zijn arm weer wilde losrukken, om de straoefening voort te zetten.

»Hij is nog een kind,« bracht Lodewijk in, zonder zich te laten terugschrikken. »Hij kan op een andere wijze gestraft worden; maar gij moogt hem niet meer zoo slaan, zoowel om uwent- als om zinentwil.«

Deze laatste opmerking maakte indruk op den pachter. Het kwam hem voor, dat Lodewijk wel gelijk kon hebben; want als het ruchtbaar werd, dat hij den wees zoo streng gekastijd had, dan zou hij zeker in opspraak komen bij de menschen. Derhalve liet hij Seth los, terwijl hij hem toeschreeuwde:

»Denk niet, jongetje, dat ik met je afgerekend heb! We zullen elkaar later nog wel eens spreken.«

De arme knaap gaf geen antwoord. Zonder naar rechts of links te zien, waggelde hij de keuken uit, en sloop met moeite de trap op naar zijn kamertje, waar hij bewusteloos op zijn bed neerzonk.

XI.

Toen hij weer tot zichzelf kwam, scheen het hem toe, alsof zijn kamertje door een verblindenden glans verlicht werd. De oorzaak was, dat de avondzon haar schitterende stralen door het open venster wierp, en de voorwerpen rondom vergulde. Maar Seth kon zich in den beginne maar niet begrijpen, van waar dat verblindende licht kwam; want de ruwe kastijding, welke hij ondergaan had, had zijn geest te sterk aangegrepen, dan dat hij zich een heldere voorstelling kon maken van hetgeen om hem heen gebeurde. Het was hem, alsof hij uit een verschrikkelijken droom ontwaakte, en hij zich in de groote kerk in zijn geboorteplaats bevond. Zonderlinge tonen ruischten hem in de ooren.

Langzamerhand keerde zijn bewustzijn geheel terug. Eindelijk begreep hij, waar hij zich bevond, en herinnerde hij zich, wat er met hem gebeurd was. De koele avondlucht, welke door het venster naar binnen stroomde, verkwikte en verlevendigde hem. Hij beproefde zich op te richten; maar niet alleen gevoelde hij een hevige pijn in den rug en in de schouders, maar ook zijn hoofd duizelde, zoodat hij blij was, zich weer te kunnen neerleggen. Hij was te uitgeput om zijn gebed te doen; maar het bewustzijn, dat hij zich in de hoede des Heeren

bevond, drong in zijn ziel door en gaf hem rust, al zag hij nog niet in, op welke wijze zijn onschuld aan het licht zou komen, en hij van verdere mishandeling bevrijd blijven.

Intusschen liep de pachter in een sombere stemming den tuin op en neer. Hij was boos op zichzelf, dat hij zich door zijn drift had laten meesleepen, en hij was boos op Lodewijk, dat die hem in den weg getreden was. Zoowel zijn eigen geweten als het stille verwijt, dat hij in de oogen zijner gade las, zeiden het hem ondubbelzinnig, dat het onmatig drinken van den vorigen nacht hem tot zulk een hartstochtelijke heftigheid gevoerd had. Wel had de knaap, naar hij meende, om zijn onbeschaamd liegen strenge straf verdiend, maar was dit de rechte wijze van handelen? Zoo hij in dit oogenblik zijn overleden broeder, den vader van Seth, ontmoet had, hoe zou hij zich hebben kunnen verantwoorden, zoo deze hem rekenschap gevraagd had aangaande de behandeling van het kind, dat aan zijn zorg was toevertrouwd? Nooit in zijn leven was hij zóó ontevreden op zichzelf geweest, als in dit oogenblik en, hoe meer zijn opgewondenheid bedaarde, des te sterker begon zijn geweten te spreken.

Terwijl hij onder dergelijke pijnlijke gedachten den tuin op en neer liep, sloop juffrouw Wijland de trap op naar het kamertje van Seth met een kop thee en een boterham. Hoe zwaar viel het haar den blik van den armen knaap te ontmoeten! Zij gevoelde zich diep beschaamd over het gedrag van haar man, vooral daar zij in haar hart ten volle overtuigd was van de onschuld van het mishandelde kind.

Seth maakte geen enkele beweging, toen zijn tante binnentrad, en de bleekheid van zijn gelaat ontroerde en verontrustte haar. De heldere stralen der avondzon

beschenen zijn gelaat en verlichtten ook het portret zijner moeder, dat aan den wand hing. Nu zijn gezicht er zoo bleek en pijnlijk uitzag, was er tusschen beiden een treffende gelijkheid.

»Seth !« fluisterde zijn tante, terwijl zij zich schreiend over hem heen boog. »Ik ben zóó bedroefd over hetgeen er voorgevallen is ! Maar wat kon ik doen ?«

»O neen, tante ! gij kondt het niet verhoeden,« fluisterde de knaap, terwijl hij zijn tante trachtte toe te lachen.

»Wat zou ik je graag beschermd hebben, mijn kind !« ging deze voort. »Je kunt niet gelooven, hoe het mij gesmart heeft. Maar zeg eens, hebt ge nog altijd veel pijn ?«

»Het is, alsof mijn leden verstijfd zijn,« was het antwoord. »Maar ik hoop, dat het weer spoedig beter zal zijn.«

»Beproof eens, of je wat drinken of eten kunt,« smeekte de goedhartige tante. »Kom vanavond niet naar beneden, maar blijf te bed liggen en zie, of je niet wat in slaap kunt komen. Misschien zal je oom morgen niet zoo knorrig meer zijn.«

Het was voor den armen wees geen gemakkelijke taak iets te gebruiken ; maar hij deed het uit liefde voor zijn tante. Hoewel zij wist, dat Michaël haar berispen zou over haar te groote teerhartigheid jegens een zondaar, zou zij toch nog langer bij hem gebleven zijn, indien niet de kleine Mina, bij wie de koorts, tengevolge harer opgewondenheid, toegenomen was, haar tegenwoordigheid noodig gehad had. Zij drukte derhalve een kus op het bleeke voorhoofd van den knaap en vertrok.

Langzaam en met moeite ontkleedde Seth zich en legde zich toen weer neder. Weldra sliep hij in, en deze verkwikkende slaap bewaarde hem voor een ernstige ziekte. Al gevoelde hij ook hevige pijn in de leden, zoo kon

hij toch den volgenden dag op het gewone uur zijn leger verlaten, en naar beneden gaan naar de woonkamer. Niemand scheen acht op hem te slaan, toen men zich aan het ontbijt zette, want de heer Wijland had bevel gegeven, dat, zoolang zijn hardnekkigheid niet gebroken was, men hem niet als lid der familie behandelen mocht. Op zijn bord lagen een paar sneetjes brood; maar hij kreeg er geen boter en honig op als de anderen. Hij at zonder te durven spreken of iets te vragen en begaf zich daarna naar school.

Herman volgde hem op een afstand. Zijn gang was traag, zijn houding gedrukt, zijn hoofd gebogen. Zelfs al ware het hem vergund geweest met zijn neef te spreken, toch zou hij vóór alle dingen diens nabijheid vermeden hebben. Hij gevoelde, dat hij jegens den armen Seth een verschrikkelijk onrecht begaan had; maar hij was te laf, om door een openlijke bekentenis aan de zaak een andere wending te geven.

Ongelukkige Herman! Seth leed veel; maar hij gevoelde, dat God aan zijn zijde was; het lijden echter van Herman was soms onverdraaglijk; want het was de vrucht van een kwaad geweten. Gewis, de toestand van den armen, verworpen wees was niet zoo beklagenswaardig, als de toestand van hem, die met langzamen tred achter hem aankwam. In Seths hart woonde die vrede, welke alle verstand te boven gaat, een vrede, waarvan hij zichzelf geen rekenschap geven kon. En die vrede gaf hem kracht, om het onrecht, dat men hem aandeed, te dragen, en vervulde zijn hart, ten opzichte van de toekomst, met moed en vertrouwen. Hij ging dan ook met een opgeruimd gemoed schoolwaarts. Hij kon zijn makkers vrij in de oogen zien en wist, dat de meesten hunner, in geval de geschiedenis van de gestolen druiven ruchtbaar werd, van zijn onschuld overtuigd zouden zijn.

Juist toen hij het schoolplein opliep, kwam een zijner schoolmakers, die ongeveer drie jaar ouder was dan hij, naar hem toe en, in plaats van te groeten, gaf hij Seth een lichten slag op den rug. Onwillekeurig ont-snapte een luide kreet aan de lippen van onzen jongen vriend en kromp hij ineen; want de slag, hoewel op zichzelf onbeduidend, had een gewonde plek geraakt.

»Hoe? Wat scheelt er aan?« vroegde de knaap getroffen, terwijl hij Seth in het gezicht keek. »Wat is er toch gebeurd? Gij ziet er zoo bleek uit, alsof ge sterven moest.«

»O, vraag er mij niet naar, Wortman!« antwoordde Seth. »Ik zou nog graag een paar minuten mijn opstel willen nazien,« vervolgde hij, terwijl hij zich verwijderde.

»Arme jongen!« mompelde de knaap, terwijl hij Seth nazag. Juist kreeg hij Herman in het oog, en vroeg dezen, terwijl hij op de waggelende gestalte van Seth wees: »Wat is er toch met hem gebeurd?«

»Hij heeft gisteren slaag gehad,« hernam deze na eenig aarzelen.

Toen de jongens een uur later op de speelplaats bijeen waren, zocht Seth zijn lievelingsplekje onder den beuk op. Hij gevoelde zich niet in staat, met zijn vroolijke makkers te huppelen en te springen.

»Wat ziet de jongen er bleek uit,« merkte Fenning op, een knaap van zeventien jaar. »Heeft iemand hem soms kwaad gedaan?«

»Herman vertelde mij, dat Seth gisteren gestraft is geworden,« zeide Wortman.

»Nu, dan is het raak geweest ook! Hij ziet er veel te naar uit, om vandaag op school te kunnen blijven,« ging Fenning voort. »Het zou goed zijn, als de andere jongens hem met rust lieten, want het zou mij niet verwonderen, als hij in onmacht viel.«

Weinige oogenblikken later werd de vrees van den goedhartigen knaap bewaarheid: Seth zonk bewusteloos onder den beuk neder. Alle jongens vlogen als de wind naar de bewuste plek; maar Wortman drong hen terug en Fenning nam zijn jongen vriend in zijn armen en droeg hem in huis. Hij bracht hem in de kamer der huishoudster, en deze nam terstond de noodige maatregelen, om den schijnbaar levenlooze weer tot bewustzijn te brengen, waarbij Fenning haar ijverig ter zijde stond. Zij maakten zijn bovenkleeren los, en ontdekten daardoor de litteekenen der gruwelijke mishandeling.

»Laten wij mijnheer Jonassen roepen, opdat hij de striemen wat nauwkeuriger kan bekijken,« zeide Fenning met groote ontroering tot de huishoudster.

De heer Jonassen was een der onderwijzers van de school. Onder de jongens was er niet een, die niet veel van hem hield om zijn beminnelijk karakter. Hij ging dadelijk mede, toen men hem het gebeurde meedeelde en, toen Seth uit zijn bewusteloosheid ontwaakte en zijn oogen opsloeg, zag hij het vriendelijk gelaat van zijn geliefden leermeester over zich heengebogen. Er was van de zijde van den onderwijzer eenige aanmoediging noodig, om den kleinen lijder over te halen, zijn geschiedenis van het begin tot het eind te vertellen. De heer Jonassen was te verstandig om te zeggen, hoe hij over het gedrag van den pachter dacht, toen hij alles vernomen had; maar hij sprak tot Seth met groote hartelijkheid en bemoedigde hem met de hoop, dat zijn onschuld eenmaal zeker aan het licht zou komen.

»Is er niemand van de bloedverwanten uwer moeder meer in leven?« vroeg hij later.

»Ik heb haar wel eens hooren zeggen, dat zij nog een stiefbroeder had, maar dat die in den vreemde gegaan was,« luidde het antwoord. »Overigens is er niemand

van de bloedverwanten mijner moeder meer in leven.«

»En had zij ook geen vrienden?« vroeg de onderwijzer verder.

»De predikant Chalmers was haar vriend en ook de mijne,« hernam Seth met meerder opgewektheid. »Hij was predikant in mijn geboorteplaats.«

»O, dien heb ik jaren geleden ook heel goed gekend; hij was een uitstekend en waardig man,« zeide de heer Jonassen met toenemende belangstelling.

»Zoudt gij hem dan eens willen schrijven, dat ik de hartelijke woorden, die hij tot mij gesproken heeft, nooit vergeten zal?« vroegde Seth met glinsterende blikken.

»Zeker, mijn jongen!« hernam de onderwijzer op vriendelijken toon. »Hebt ge, sedert gij hier zijt, niets van hem gehoord?«

»Neen, mijnheer, kort voor den dood mijner moeder was hij op reis gegaan en, vóór hij terugkeerde, had oom Wijland mij reeds gehaald, zoodat hij zelfs misschien niet weet, waar ik mij thans bevind.«

Hiermede eindigde het gesprek, want de schoolbel riep den heer Jonassen weder tot zijn arbeid. Toen de lessen geëindigd waren, ging de onderwijzer met Seth naar de pachthoeve, terwijl hij hem bij het loopen met zijn krachtigen arm ondersteunde. De pachter stond juist in de huisdeur, toen beiden binnentraden.

»Mijn jonge vriend, de zoon uws broeders, is op de speelplaats in zwijm gevallen, mijnheer Wijland!« begon de heer Jonassen. »Hij schijnt heel onwel te zijn, daarom heb ik het noodig geacht, hem zelf naar huis te brengen.«

»Hij is een slechte, heel slechte jongen,« hernam de aangesprokene. »Hij verdient zooveel belangstelling niet.«

»De dokter heeft verklaard, dat de knaap lang niet wel was,« ging de onderwijzer voort. »Het was dus niet meer dan plicht hem te helpen en te ondersteunen.«

De pachter sloeg beschaamd de oogen naar den grond en zeide op wat zachteren toon :

«Ik ben u wel verplicht voor uw moeite, mijnheer ! Maar ik verzeker u, dat ik veel verdriet van den jongen heb, veel meer dan van mijn eigen kinderen.»

De heer Jonassen boog en vertrok. Maar hij vergat zijn gunsteling niet. Nog dienzelfden avond zette hij zich aan zijn schrijftafel en deelde dominee Chalmers alles mede, wat hij van den knaap wist.

Intusschen had Herman eenige vragen van zijn vader te beantwoorden. Had Seth zich bij zijn meesters beklagd ? Dát wilde hij weten, dàar moest hij zekerheid van hebben, want, als hij zich beklagd had, dan stond het bij hem vast, dat hij nogmaals geslagen zou worden, zonder dat iemand het zou durven wagen, hem tegen te houden.

Ik geloof niet, dat hij zich beklagd heeft,« verklaarde Herman. »Wij waren allen buiten op de speelplaats, toen hij flauw viel, en bij het losmaken van zijn kleeren hebben ze toen striemen van de zweep op zijn lichaam ontdekt.»

De heer Wijland bromde een paar onverstaanbare woorden. Zijn woede tegen den armen Seth was nog niet gestild.

XII.

Er volgden nog droevige uren voor den kleinen Seth. Bijna ieder scheen zich geroepen te gevoelen, een martelaar van hem te maken. De heer Wijland deed zijn

gade bittere verwijten, dat zij hem had pogen tegen te houden in de uitvoering der rechtmatige straf, en gaf den veroordeelde duidelijk te verstaan, dat hij niet rusten zou, eer hij hem tot bekentenis van zijn diefstal gedwongen had.

De huisgenooten gingen hem uit vrees voor den toorn van den pachter steeds uit den weg en bekommerden zich schijnbaar niet het minst om hem en, hoewel de kleine Mina nu en dan haar blikken medelijdend op hem rusten liet, waagde zij het toch niet hem vriendelijk toe te lachen.

Ach, hoe verlaten gevoelde zich de arme knaap ! Hij maakte zijn werk en leerde zijn lessen voor den volgenden dag, en vroeg daarna zijn tante verlof, naar bed te mogen gaan. Zij knikte toestemmend ; maar waagde het niet, hem »goeden nacht« te wenschen.

Ach,« zuchtte Seth, toen hij alleen in zijn kamertje was, ook tante vertrouwt mij niet meer ! Alle menschen hebben mij verlaten.»

Maar in dit oogenblik herinnerde hij zich de goedheid van den heer Jonassen en de deelneming van vele zijner schoolmakers. O, hoe goed deed het hem, dat zij hem ook niet van zich gestooten hadden ! Maar geheel gevoelde hij zich eerst gerust en goedsmoeds, toen zijn gedachten zich hemelwaarts richtten ; want hij wist, dat daar een Vriend woont, die meer aankleeft dan een broeder. Toen hij den volgenden morgen op het punt stond de kamer te verlaten, om zich naar school te begeben, riep zijn oom hem terug en zeide :

Reken er op, knaap, wanneer ik hoor, dat ge je over mij beklagt, dat ik zorgen zal, dat je er nog meer reden voor krijgen zult. En denk ook niet, dat ik de zaak zoo maar stilletjes zal laten doodbloeden ; ik reken me veeleer verplicht nog strenger tegen je op te treden.»

Zoo sprak de pachter, en Seth verliet zuchtend het vertrek. Maar vóór deze dag ten einde was, zouden de gevoelens van zijn oom een verandering ondergaan hebben, waarvan hij niet het minste vermoeden had.

Het was nog vroeg in den middag, toen de pachter van een bezoek aan zijn knollenvelden huiswaarts keerde. Zijn gelaat stond somber en onvriendelijk; hij kon duidelijk bemerken, dat zijn gade zich zeer ongelukkig gevoelde, en de vroolijke toon scheen geheel uit zijn huis geweken.

Het weer was geheel omgeslagen, zooals dit veelal het geval is in de laatste maanden van het jaar, en het zonnetje was weer eens te voorschijn gekomen, na dagen lang zich achter de wolken schuil gehouden te hebben. De heer Wijland leunde tegen den muur van zijn huis, waartegen de jasmijn zijn bladerdos ten toon spreidde, en scheen in diep gepeins verzonken over de jongste gebeurtenissen. O, hoe geheel anders was het vroeger toch geweest! Waarom moest zijn huis, waar anders blijmoedigheid woonde, door zulke onaangenaamheden getroffen worden!

Terwijl deze gedachten hem bezig hielden en hij daar in gepeins verdiept stond, meende hij het geratel van een wagen te hooren en, opziende, viel zijn oog op het vriendelijk gelaat van een grijsaard.

»Goeden dag, mijnheer Verbeek!» riep hij den naderenden grijsaard toe. »Ik ben blij te bemerken, dat de rheumatiek u verlaten heeft. Het is vandaag dan ook een heerlijke dag om eens uit te gaan.»

»Het is, alsof de zomer weergekeerd is,« hernam de grijsaard, terwijl hij den pachter de hand schudde. »Ja, ik gevoel mij wel wat beter; mijn voeten zijn niet zoo stijf, als ze geweest zijn.«

Kom binnen en rust een oogenblik uit, zeide de

pachter. »Wij hebben zoo zelden het genoegen, u bij ons te zien.«

Dit zeggend ging hij den heer Verbeek voor naar de huiskamer, waar juffrouw Wijland en haar dochters met naaiwerk bezig waren. Michaël was ook in de kamer en had als naar gewoonte een boek in de hand.

Het doet mij leed,« begon de heer Wijland, nadat de grijsaard de familie gegroet en enkele woorden met hen gewisseld had, »het doet mij leed, ja, het spijt mij meer dan ik zeggen kan, dat ik u de beloofde druiven niet kan aanbieden. Ze zijn op een brutale wijze gestolen, maar ik heb den dief voorbeeldig gestraft.«

Het spijt mij zeer, dat de arme jongen er voor gestraft is geworden,« zeide de oude man goedgehartig. »We weten nu eenmaal, hoe jongens zijn; men kan het hun nog niet zoo hoog aanrekenen.«

Hoe, ge weet dus, wie de dief is?« vroegde de pachter verrast.

Ja zeker,« hernam de grijsaard glimlachend. »Ik heb het afplukken met eigen oogen gezien. Het was op den dag, dat gij met uw oudsten zoon naar de jachtpartij waart. Ik had een wandeling gemaakt door de velden, om wat braambessen te zoeken, en ongedacht bevond ik mij na eenigen tijd bij uw boomgaard, waar ik in de nabijheid van den wingerd het muurtje wilde overklimmen. Ik wilde namelijk van deze gelegenheid gebruik maken om de druiven eens in oogenschouw te nemen, welke voor mij bestemd waren.«

Mina's wangen gloeiden als purper; hoe doorborend hing haar donker oog aan de trekken van den grijsaard! Het hart van haar moeder klopte hoorbaar. Seth was dus toch de dief! Hier was een onverdacht getuige, die hem op heeterdaad betrapt had en tegenover wien hij zijn onschuld niet langer zou kunnen volhouden. Michaël

zette een triomfeerend gezicht. Wat den pachter zelf betrof, hij was te opgewonden, dan dat hij den heer Verbeek in zijn vertelling zou gestoord hebben. Naar zijn gedachte moest nu iedereen inzien, hoezeer Seth zijn straf verdiend had. Het was hem onmogelijk, zijn bovenmatige vreugde te onderdrukken. O, wat gaf het hem een voldoening, te weten, dat hij recht gehandeld had!

»De kleine jongen dacht er niet aan, dat ik in zijn nabijheid was en alles zag,« ging de heer Verbeek voort, zonder te vermoeden, wat er in de harten zijner toehoorders omging. »Ik zag, hoe hij een paar maal zijn blikken schuw door den tuin liet gaan; maar hij verzuimde naar den muur te zien, waarachter ik stond. Toen greep hij den grooten tros, welke dicht bij het keukenvenster hing, en ik kreeg terstond het vermoeden, dat het de tros was, welken ge voor mij bestemd hadt.»

»Juist, dat was ook zoo,« bevestigde de pachter. »Die kleine schurk!»

»Kom, jongens zijn jongens,« zeide de heer Verbeek op vergoelijkenden toon. »Als ik van zijn jaren geweest was, zou ik misschien evenzoo gedaan hebben. Hij voelde wel, dat hij kwaad gedaan had, want, toen hij de druiven verorberd had, wierp hij den leegen steel door het geopend venster boven hem en sloop toen ijlings weg.»

»Die kleine schurk!« herhaalde de heer Wijland. »Het was minder zijn snoepachtigheid, welke mij zoo geërgerd heeft, dan wel de brutale wijze, waarop hij alles ontkende, waar het bewijs tegen hem was. Hij hield maar halsstarrig vol, dat hij de druiven niet aangeraakt had.»

»O, dat spijt mij erg,« zeide de heer Verbeek. »Ik had niet gedacht, dat de kleine Herman zoo onbeschaamd jokken kon.«

Deze woorden veroorzaakten algemeene ontsteltenis.

»Wat, Herman, zegt ge?« riep de pachter uit. Wij

spreken van den kleinen deugniet, van Seth, den zoon van mijn overleden broeder. Hij was het, die beweerde, dat hij de druiven niet gestolen had.«

»Seth heeft ze ook niet gestolen,« antwoordde de heer Verbeek. »Ik sprak van uw zoon Herman.«

Gedurende eenige seconden heerschte het diepste stilzwijgen. Eerst nu werd de heer Verbeek opmerkzaam op de ontstelde blikken om hem heen en werd de ware toedracht der zaak hem duidelijk.

»Dus de onschuldige heeft voor den schuldige geleden,« zoo verbrak hij ten laatste op ernstigen toon het stilzwijgen. »Wanneer ik tot werktuig gediend heb, om den armen Seth van de verdenking van diefstal te zuiveren, dan ben ik blij, dat ik hier gekomen ben. Het spijt me voor den kleinen Herman, maar zelfs om zijnentwil is het goed, dat de waarheid aan het licht gekomen is.«

Het gelaat van den pachter veranderde elk oogenblik van kleur; zijn hand, die met zijn horlogeketting speelde, trok zich nu en dan krampachtig samen. Eindelijk bracht hij er met moeite uit:

»Nu, ik ben ook blij, dat de waarheid aan het licht gekomen is. Maar ik zou wel duizend gulden willen geven, als ik ongedaan kon maken, wat er Zondag gebeurd is.«

»Dat geloof ik gaarne,« zeide de heer Verbeek, terwijl hij zich gereed maakte om te vertrekken. »Menigmaal leggen wij met de handen een knoop, dien wij met de tanden niet weer los kunnen maken. Maar, mijn vriend! laat het u niet te zeer ontmoedigen. De Heere laat menigmaal uit onze gebreken iets goeds voortkomen. Zij het ons allen tot aansporing om nooit te haastig in ons oordeel te zijn. En vergeve de Heere u genadiglijk, wat gij tegen den jongen wees misdaan hebt!«

XIII.

Toen de voetstappen van den grijsaard waren weggestorven, steunde de heer Wijland in de grootste neerslachtigheid met beide ellebogen op de tafel, en hield zijn gelaat in de handen verborgen. Niemand der huisgenooten waagde het, de stilte te verbreken; maar allen begrepen het bitter gevoel van schaamte en berouw, dat den pachter in dit oogenblik overweldigde. Zelfs de blikken van Michaël zochten vol schaamte den grond. Tegen zijn wil moest hij bij zichzelf erkennen, dat hij zijn vader aangezet had om den armen Seth voorbeeldig te straffen; dat hij er zich op beroemd had, het karakter van zijn kleinen neef te hebben doorzien, en dat hij niet gearzeld had, hem als een schandvlek voor de familie Wijland te brandmerken. Het was waarschijnlijk de eerste maal van zijn leven, dat Michaël zich over zichzelf en over zijn handelingen schaamde.

Terwijl de aanwezigen langen tijd een pijnlijk stilzwijgen bewaarden, bevond Seth zich op weg naar huis. Hij was alleen. Het pad was met afgevalen bladeren bestrooid, en alles herinnerde er aan, dat de schoone dagen van den herfst voor den winter gingen plaats maken. Terzijde van den weg, dien hij volgde, slingerde de kamperfoelie haar vriendelijke, groene ranken om een braambessenstruik, en derwaarts begaf hij zich, om wat bramen voor de kleine Mina af te plukken. Plotseling schoot het hem echter te binnen, dat het zijn nichtje volstrekt verboden was, iets van hem aan te nemen, en zuchtend trok hij zijn hand terug. Dat zij zelfs niet met hem spreken mocht, dat was voor hem de zwaarste straf,

want juist zij was het, die, van den eersten dag zijner komst op de pachthoeve af, deze voor hem tot een tehuis gemaakt had. In haar bijzijn had hij altijd de koude blikken van Michaël en de spotternijen van Herman kunnen verdragen.

Onwillekeurig kwamen hem de tranen in de oogen.

De heer Jonassen, zijn vriendelijke onderwijzer, had dezen dag gelegenheid gevonden hem eenige bemoeidigende woorden toe te spreken; verscheiden zijner medeleerlingen hadden hem hun deelneming betuigd; maar niemand was in staat hem het gemis te vergoeden van een gezellig tehuis, waarnaar hij zoozeer verlangde.

Zijn weg voerde door het dorp. De zoele lucht en de schitterende stralen der najaarszon hadden veel kinderen naar buiten gelokt om te spelen, terwijl meer dan één moeder met teedere blikken door de vensters naar de vroolijke kleinen stond te turen. Dit ziende, gevoelde de arme Seth zich nog eenzamer en verlatener, want niemand thuis scheen meer een vriendelijk woord of een vriendelijken blik voor hem te hebben.

Hij verhaastte zijn schreden, toen hij het huis van zijn oom voor zich zag — zijn thuis, waarin thans alles er op aangelegd scheen te worden, om hem verdriet aan te doen. Hoe weinig bevroedde hij de verandering, welke hier gedurende zijn afwezigheid had plaats gegrepen!

Met het mooie weer stond de huisdeur open, gelijk in den zomer gewoonlijk het geval was. Met een kloppend hart liep hij den tuin door, maar was niet weinig verwonderd, toen de kleine Mina hem met een van vreugde stralend gezichtje tegemoet ijld.

„Seth!“ riep zij, terwijl zij haar handje op zijn arm legde. „O Seth! wat een gelukkige dag is het vandaag! En toch —“ voegde zij er bij, terwijl zij aan Herman dacht — „en toch niet heelemaal een gelukkige dag.“

»Wees voorzichtig, uw vader zou soms kunnen zien, dat ge met mij spreekt,« fluisterde Seth zijn kleine vriendin toe. »Ge weet toch wel, dat hij verboden heeft met mij te spreken.«

»O neen, Seth! nu niet meer,« hernam de kleine. »Alles is aan het licht gekomen, en wij zijn allen heel bedroefd, dat ge zooveel geleden hebt.«

»Wat is aan het licht gekomen?« riep Seth, als in de wolken van vreugde.

»Wel, mijnheer Verbeek is hier geweest en heeft ons alles verteld,« verklaarde Mina.

»Maar, Mina! ik begrijp je niet,« was het antwoord. »Wat heeft mijnheer Verbeek er mee te maken?«

»O, hij heeft er heel veel mee te maken,« was het antwoord. »Maar kom, laten we, vóór je in huis gaat, wat in den tuin gaan wandelen, dan zal ik je alles vertellen.«

Hand aan hand liepen de kinderen voort, totdat zij een rustplaatsje gevonden hadden. Na gezeten te zijn, deelde Mina de geheele geschiedenis van het begin tot het eind mede. Met spanning luisterde de knaap naar haar woorden, terwijl hij te gelijker tijd vreesde, dat alles slechts een droom was, waaruit hij weldra zou ontwaken.

Na alles verteld te hebben, besloot de kleine Mina haar verhaal met de woorden :

»Ziet ge, Seth! nu is alles in orde. Moeder heeft erg geweend, en vader ziet er zóó bedroefd en ongelukkig uit, als ik hem nog nooit gezien heb. Ik hoop maar, dat vader Herman vergeven zal. Herman heeft heel slecht gehandeld; maar wij gevoelen ons allen vreeselijk bangst, wanneer wij er aan denken, dat hij ook zoo geslagen zal worden als jij.«

»Is uw vader er werkelijk bedroefd om, dat hij mij geslagen heeft?« vroegde Seth.

»Ja heusch,« verzekerde de kleine. »Maar vader zal

het je zelf wel zeggen, wanneer je binnen komt. Denk maar eens, hoe pijnlijk het voor hem moet zijn, te weten. dat hij een onschuldige gestraft heeft.«

»Denkt ge dan, dat uw vader mij weer zou liefhebben?« vorschte de knaap verder.

»Zeker, zeker zal hij dat ! Hij zal alles willen doen, wat je van hem vraagt, om maar eenigszins goed te maken, wat hij verkeerd tegen je gedaan heeft.«

»Dan zal ik hem vragen, of hij Herman niet slaan wil,« zeide Seth op vasten toon.

Mina keek haar neef verrast aan, als wilde zij uit zijn trekken lezen, of zijn woorden ernstig gemeend waren. Toen zij zag, dat hij in vollen ernst gesproken had, leide zij haar arm om zijn hals en zeide met glinsterende blikken :

»O Seth ! Je bent de beste jongen van de wereld ! Ik was bang, dat je wenschen zoudt, dat Herman geslagen werd ; want hij heeft heusch schandelijk tegen je gehandeld.«

»Ja, hij is grooter lafaard, dan ik gedacht had,« zeide Seth, zich herinnerend, dat Herman hem altijd met dien naam betiteld had. »Hij heeft zich altijd op zijn grooten moed beroemd, en nu . . .«

»Dat is het juist, wat vader ook zegt,« viel Mina in. »Ik vrees, dat vader hem niet vergeven zal, en moeder denkt, dat hij in ieder geval geslagen zal worden.«

»Het zal niet gebeuren, wanneer ik het verhinderen kan,« zeide Seth ernstig. »Hij zal genoeg te lijden hebben ; waarom zou hij bovendien dan nog geslagen worden ?«

Nog enkele minuten liepen de beide kinderen in den tuin zwijgend op en neder, daarna begaven zij zich hand in hand naar huis.

XIV.

Toen zij het vertrek binnentraden, had Lodewijk zich ook bij het gezelschap gevoegd. Droefheid en schaamte stond op aller gelaat te lezen.

„Mijn beste jongen!« begon de pachter, terwijl hij Seth de hand toestak, „ik vraag je om vergeving. Wanneer ik je verzeker, dat ik gaarne een groote som gelds wilde geven, als ik het gebeurde van Zondag ongedaan kon maken, zult ge mij dan op mijn woord gelooven?«

Seth trad een schrede nader en vatte de hand van zijn oom. Zijn gelaat was bleek; maar de zachte glimlach, die om zijn lippen speelde, gaf duidelijk te kennen, dat hij bereid was alles te vergeven, wat hem aangedaan was.

„Je bent een brave jongen,« ging de pachter voort. „Menigeen zou eerder een leugen gezegd hebben, dan zich zoo onbarmhartig te laten slaan.«

Zijn tante en nichtjes omarmden hun kleinen neef met groote ontroering en Michaël reikte hem stilzwijgend de hand. Even daarna werd de deur geopend, en Herman trad vroolijk en onbezorgd binnen. Hij had zich reeds half gewend aan den zwaren last, welke op zijn geweten drukte, en droeg dien met een opgeruimd gelaat. Hij geloofde niet, dat ooit een zweem van verdenking op hem zou vallen en, hoewel het hem steeds verontrustte, wanneer hij den armen Seth zoo met minachting behandeld zag, had hij toch geen lust om, ten koste van zichzelf, dezen voor onschuldig te verklaren. Zelfs hinderde het hem, wanneer hij de deelneming zag, welke Seth van de zijde zijner schoolmakers bewezen werd. Het

was hem nog nooit gelukt, de gunst van den heer Jonassen te verwerven in die mate, zooals zijn neef die genoot. En had Fenning zich niet op minachtende wijze uitgelaten over de bewuste zweepslagen? Misschien zou Herman, als voor Seth minder partij was getrokken, dezen meer beklaagd hebben, dan nu het geval was.

Toen hij dien middag uit school naar huis ging, was de wensch bij hem opgekomen, dat zijn vader er maar toe zou besluiten om Seth uit zijn huis te verwijderen. Zoolang deze toch in zijn nabijheid was en beiden onder hetzelfde dak verkeerden, ja zelfs dezelfde school bezochten, kon er voor hem geen sprake meer zijn van genot in de ouderlijke woning. Met deze gedachten vervuld, legde hij zijn weg af langs het met bladeren bestrooide pad, terwijl hij aan deze slechte gemoedsstemming uiting gaf door een steen op te nemen en daarmee een katje te gooien, dat voor de deur van een klein, armoedig huisje zat. Daar hij hierdoor den toorn van een oude vrouw opwekte, vond hij het raadzaam, zich zoo spoedig mogelijk te verwijderen, om zich op die wijze voor onaangename gevolgen te vrijwaren. Onder deze omstandigheden kwam hij den tuin door en trad kort daarna fluitend de kamer binnen. Reeds het zien van hem, vooral nu hij schijnbaar zoo onbezorgd binnentrad, bracht zijn vader in de grootste opgewondenheid.

«Wat, je durft ons nog onder de oogen te komen, alsof je een onschuldige waart?» bulderde de pachter hem tegen. «Wacht maar, je zult wel een ander deuntje fluiten, als we samen afgerekend hebben! Het is zoo klaar als de dag, dat je een dief en een lafaard bent.»

Herman kromp ineem. Een doodelijke bleekheid overtoog zijn gelaat. Hoe was het toch mogelijk geweest, vraagde hij zichzelf af, dat zijn geheim ontdekt was geworden? Hij wierp een schuchteren blik op de aanwe

zigen, en het ontging hem niet, dat allen hun oogen met somberen ernst op hem gevestigd hadden. Toen liet hij zijn boeken op den grond vallen en stond op het punt, de kamer uit te vluchten, maar de sterke hand van zijn oudsten broeder hield hem tegen.

»Neen, laffe jongen ! je zult ons niet ontloopen,« zeide deze, terwijl hij hem weder naar het midden der kamer terugvoerde. »Nu is de beurt aan jou ! De arme Seth heeft veel te lang door jou schuld geleden, en het verwondert mij volstrekt niet, dat je eerlijke menschen niet in de oogen durft zien.«

Er volgde een oogenblik van pijnlijk stilzwijgen. De toenemende opgewondenheid van den pachter maakte dezen bijna onbekwaam, een woord uit te brengen.

Hoe, je durft je nog een Wijland noemen ?« kwam hem eindelijk vol gramschap over de lippen. »Denk je, dat één van onze voorvaders het zou hebben kunnen verdragen, dat een kleine jongen onschuldig gestraft werd voor een misdaad, die hij zelf begaan had ? Mijn bloed kookt, wanneer ik er aan denk, hoe je het hebt kunnen toelaten, dat de onschuldige jongen geslagen werd, omdat hij geen diefstal wilde bekennen, welken hij niet begaan had.«

Steeds bleeker werd Hermans gelaat ; hij zag er uit als iemand, die op het punt staat het schavot te beklimmen.

»En hoe schandelijk van je,« ging de heer Wijland op wat kalmer toon voort, »hoe laag, dat je het durfde wagen, den leegen druiventros in de slaapkamer van je armen neef te gooien, om zoodoende de verdenking op hem te werpen en smaad en schande over hem te brengen. En je broer Michaël, die te veel op zijn beweerde menschenkennis vertrouwdde en de ontdekker was van den ledigen tros, heeft mij er toe aangezet, om den armen

jongen een bestraffing toe te dienen, welke hij niet verdiend had.«

Michaël beet zich op de lippen, toen zijn vader de laatste woorden uitsprak. Het was een groote zeldzaamheid, dat iemand zich vermeten durfde, hem eenig verwijt te doen. Maar zijn vader ging voort, zonder hem verder met een blik te verwaardigen, en zich weder tot Herman richtend, zeide hij :

»En nu zal ik je van avond evenzoo ranselen, als ik het den goeden Seth gedaan heb. Het zal van mij niet gezegd kunnen worden, dat ik mijn eigen jongens spaar, waanneer ze zich misdragen en straf verdiend hebben.«

Juffrouw Wijland bedekte smartelijk bewogen haar gelaat met beide handen, en de glinsterende oogen van Mina zochten die van haar neefje, alsof zij zijn tusschenkomst verwachtte. Seth lachte haar toe en, een schrede nader komend, zeide hij met een van ontroering bevende stem :

Oom ! ik zou graag willen, dat u mij een genoegendeed.«

»Spreek maar, mijn kind !« moedigde de pachter aan. »Gij hebt het recht, alles van mij te verlangen, wat in mijn vermogen is.«

»Ik zou graag willen, dat u mij beloofde, Herman niet te zullen slaan,« smeekte Seth, terwijl hij er ernstig bijvoegde : »Neen, hij mag niet geslagen worden, zooals ik ; want dat kon hem later tot een slechten jongen maken.«

De pachter zag den knaap lang aan, en zijn oogen vulden zich met tranen.

»Seth ! Je gelijkt je vader op een haar,« zeide hij eindelijk. »Nog nooit heeft dit mij zóó getroffen als op dit oogenblik. Ook hij ontfermde zich altijd over dengene, die in de klem zat. Maar, mijn kind ! ik kan Herman de

straf niet kwijtschelden. Dat zou onrechtvaardig zijn, en ieder, ook mijn knechts en meiden, zouden recht hebben mij te verachten.«

»Neen, oom ! dat zullen ze niet,« bracht Seth moedig hiertegen in. »Gij moogt mij mijn verzoek niet weigeren.«

De pachter dacht lang na. Eindelijk zeide hij :

»Wanneer ik hem de straf kwijtscheld, dan geschiedt het alleen, omdat ik je eerste verzoek niet kan en mag afwijzen. Wanneer ik hem niet kastijd, zoo heeft Herman dat geheel aan jou te danken. Voortaan moet hij echter in de keuken eten en drinken, want ik duld hem niet meer aan mijn tafel.«

Somber vóór zich ziende, verliet Herman de kamer en ging den tuin in. Het vooruitzicht, zóó gestraft te zullen worden als de arme Seth, had hem een geweldigen schrik aangejaagd en aan al zijn leden doen beven. Hoewel het zijn gewoonte was, zich op zijn moed en zijn onverschrokkenheid te beroemen en daarmee te pronken, had hij nu toch het onloochenbaar bewijs geleverd, hoezeer hij vreesde, lichamelijk te moeten lijden. Hij wist zeker, dat zijn vader hem geen enkelen slag minder gegeven zou hebben, dan Seth gekregen had, want hij was een streng, rechtvaardig man, die zich door geen omstandigheid, van welken aard ook, liet buigen, noch zich van den weg, welken hij voor recht hield, liet afbrengen. Daarom zou Herman het nimmer gewaagd hebben, zijn vader om verzachting te smeeken van de hem toegedachte straf, en toch was hij er met den schrik afgekomen. En waardoor ? Omdat Seth, de door hem zoozeer gekrenkte Seth, tusschenbeide was gekomen. Wie had kunnen denken, dat de zoozeer verongelijkte wees dat doen zou ? Zulk een lankmoedigheid had hij zeker niet verwacht ! Dat het Woord van God zulk een invloed uitoefende op het hart van den ouderloozen

knaap, dat was tot nu toe noch bij Herman, noch bij Michaël opgekomen. De laatste had wel een menigte teksten bijeengezameld, waarover hij eenmaal hoopte te prediken; wel was hij met de meeste kerkelijke strijd-vragen, vóór en na de hervorming, nauwkeurig bekend; maar hij wist niets van de ware natuur des christelijken geloofs. Misnoegd en terneergeslagen haastte Herman zich op een oude bank plaats te nemen. Wat bekommerde hij zich nu om de vriendelijke stralen der herfst-zon, die dezen dag zoo schitterend de laatste bekoorlijkheden der natuur scheen te willen doen uitkomen? Droomerig rustte zijn oog op den met klimop begroeiden muur van het ouderlijk huis; hij gevoelde, dat allen hem voortaan voor een lafaard zouden aanzien. Welk een onderscheid tusschen hem en Seth! De laatste had zich, door de bedreigingen van Adam Kleek, tot een leugen laten verleiden, maar hij had den last dier zonde niet kunnen dragen en had geen rust gevonden, alvorens hij zijn verkeerdheid bekend had. Hijzelf daarentegen had den last der zonde niet zoo zwaar gevonden en zou zich er best onder hebben kunnen schikken, als zij niet ontdekt was geworden. Deze gedachte verschrikte hem.

»Zijn geweten moet wel teerder zijn dan het mijne,« fluisterde hij. »Ja, nu begrijp ik het, waarom hij zoo gaarne in den Bijbel leest. Omdat hij een zuiver geweten heeft, daarom heeft hij ook zulk een goed hart, en daarom wilde hij niet, dat ik geslagen zou worden.«

XV.

Langen tijd zat hij op deze plaats in diep nadenken verzonken. Zou hij ook zoo edelmoedig gehandeld heb-

ben, indien hij in Seths plaats geweest ware? Toen deze vraag zijn hart raakte, schudde hij treurig het hoofd. Hij gevoelde, hoe boos zijn hart was, en hoe hij zich nooit bijzonder veel bekommerd had om God en Zijn gebod. Op dit oogenblik naderde een der dienstboden.

»Het eten staat in de keuken voor u klaar,« zeide deze kortaf en keerde dadelijk naar huis terug.

Het was duidelijk, dat hij zelfs van de ondergeschikten zijns vaders geen deelneming had te verwachten, terwijl men bij de kastijding van Seth tranen van medegevoel vergoten had. Bedrukt gaf hij aan de uitnoodiging gehoor. In het woonvertrek had het gezin zich reeds om den avonddich geschaard, en het onderhoud was veel levendiger, dan in de laatste dagen het geval geweest was. Lodewijk vertelde, naar het scheen, een grappige geschiedenis, want nu en dan trof een vroolijk gelach Hermans oor. O, het was hem bijna onverdraaglijk, uit den kring zijner familie uitgeworpen en verbannen te zijn! In de keuken had men een kleine tafel voor hem gedekt. Hij beproefde iets te gebruiken, maar het was hem onmogelijk; daarbij kwam nog, dat hij niets voor zich zag, dan een stuk droog brood en een kop thee. Na een oogenblik gewacht te hebben, verzocht hij de keukenmeid om wat boter en honig, maar deze schudde het hoofd en zeide:

»Ik heb streng order gekregen, u niets dan droog brood voor te zetten. Ge hebt dus niets anders te verwachten.«

Zonder zich verder om hem te bekommeren, gingen de meiden met hun werk voort. Herman gevoelde zich diep gekrenkt; maar er was niets aan te doen en morrend verliet hij de keuken. Zijn straftijd duurde een volle week, en hij had het aan de voorspraak van Seth te danken, dat men hem toen weer een plaats aan den familiedisch inruimde.

Eenige weken later waren de beide knapen op den terugweg van school naar huis. Het was een droeve Novemberdag. Een scherpe wind streek huilend door de eiken en beuken en dreef de laatste overblijfselen van het dorre loof over de velden en wegen. Onze jeugdige vrienden beschouwden langen tijd zwijgend het spel der dansende bladeren, totdat Herman ten laatste zeide :

»Seth ! Waarom hebt ge bij vader toch zoo aangedrongen om mij niet te slaan ?«

De vraag kwam voor Seth zóó onverwacht en hij was er zóó over verbaasd, dat hij er in het eerste oogenblik niets op kon antwoorden. Eindelijk echter zeide hij :

»Omdat ik zeker was, dat zulk een straf je volstrekt niet verbeteren zou, en omdat ik niet verlangde, dat je zóó lijden moest, als ik geleden heb.«

»Je bent een zonderlinge jongen,« zeide Herman, terwijl hij een eikel oprapte, en dien met kracht door de dorre bladeren wierp. »De meeste jongens zouden graag gezien hebben, dat ik gestraft was geworden, gelijk ik verdiend had.«

Hij greep een tweeden eikel van den grond op, schudde dien in de hand heen en weer, en zeide na een oogenblik :

»Het verwondert mij, dat het lezen in den Bijbel je zoo goed gemaakt heeft. Michaël is toch veel godsdienstiger dan jij. Je kunt hem bijna altijd met den Bijbel in de hand zien, en altijd maakt hij zich bezorgd over het gedrag van anderen, en toch ben ik er zeker van, dat, als hij in je plaats geweest was, hij mij tot bloedens toe had laten afranselen.«

»Ik ben niet goed,« viel Seth in. »Integendeel, ik zie dagelijks meer en meer in, dat ik een boos hart heb. Dat leert ons ook Gods Woord. Wanneer ik dan ook, evenals mijn moeder dagelijks deed, in den Bijbel lees,

dan wordt deze hoe langer hoe dierbaarder voor mij, want hij leert mij, dat de Heere Jezus voor zondaren in den dood gegaan is, en dat een iegelijk, die in Hem gelooft, behouden is en het eeuwige leven heeft. Maar weet je wat mijnheer Chalmers, de oude predikant uit mijn vroegere woonplaats, mij dikwijls heeft gezegd? Dat het van geen nut was, of men den Bijbel al in de hand draagt om van de menschen gezien te worden; maar dat men hem in de eenzaamheid, onder biddend opzien tot God, lezen moet, opdat het Woord Gods in ons hart moge indringen.«

»Maar, hoe kan de Bijbel in ons hart komen?« vroegde Herman.

»O, Herman! Ik kan je dat alles zoo niet zeggen, als ik het wel gevoel,« merkte Seth op. »Maar mijn moeder zeide menigmaal, dat de liefde Gods, in den Bijbel ons geopenbaard, ons moet dringen tot wederliefde, en dat wij eerst dan gelukkig zijn, wanneer waarlijk de liefde Gods in onze harten woont.«

Herman werd stil en liep, in gepeins verzonken, langzaam voort. De bittere ervaringen, welke hij van zichzelf opgedaan had, het goede voorbeeld, dat hij voor zich zag in Seth — dit alles had hem in de laatste dagen tot nadenken gestemd. Door Gods genade waren hem de oogen geopend voor de verdorvenheid van zijn hart. Een oogenblik daarna zeide hij:

»Seth! Mag ik 's morgens en 's avonds op je kamertje komen, om den Bijbel met je te lezen? Ik heb wel honderdmaal gelezen, dat de Heere Jezus aan het kruis voor zondaars stierf, zonder er mij ooit verder over te bekommeren; maar in den laatsten tijd kan ik niet ophouden er aan te denken, welk een groote liefde Hij hebben moest, om voor goddelooze menschen, ja voor Zijn vijanden te kunnen sterven.«

De oogen van den wees glinsterden van vreugde, toen hij deze woorden uit den mond van zijn neef vernam. Eindelijk zeide hij diep bewogen :

Ja, Herman ! de Heere Jezus is vol van liefde. Hij wil Zich ook over u ontfermen en u Zijn liefde bewijzen. Toen ik nog een klein kind was, heeft mijn lieve moeder mij zoo dikwijls een mooi lied voorgezegd, totdat ik het van buiten kende, en menigmaal hebben wij het samen gezongen. O ! het zijn zulke mooie woorden, hoor maar eens :

»Voor zondaars is de Heer gestorven,
 Voor hen heeft Hij Zijn bloed gestort,
 Waardoor ons hart, zoo diep bedorven,
 Geheel en al gereinigd wordt.
 Vrijwillig kwam Hij hier beneden,
 Om hen te redden van den dood ;
 Oneindig veel heeft Hij geleden ;
 Wat is zijn zondaarsliefde groot !

O, kind'ren ! wilt niet langer wachten ;
 Gaat met uw schuld naar Jezus heen !
 Wilt Zijne liefde niet verachten,
 Hij kan u redden, Hij alleen !
 Gij zult in Hem een Heiland vinden,
 Die uit genâ uw schuld vergeeft,
 Die meer dan alle aardsche vrienden
 Trouw voor u zorgt, ja, voor u leeft.«

Toen Seth geëindigd had, hoorde men geen enkel geluid, uitgenomen het ruischen van den wind door de takken der boomen. Herman zweeg, in gedachten verdiept ; het was, alsof de eerste straal van de liefde des Heeren in zijn hart gevallen was. Verscheiden jaren

daarna, toen Seth uren ver van hem verwijderd was, kon hij die woorden nooit hooren, of hij herinnerde zich den machtigen indruk, welken zij toen op zijn ziel gemaakt hadden. Zonder verder een woord te wisselen, vervolgden beiden hun weg naar huis.

XVI.

Op zekeren dag, toen de lessen afgeloopen waren, riep de heer Jonassen onzen vriend Seth op zijn kamer, daar hij hem iets had mee te deelen.

»Een paar weken geleden« — zoo begon hij — »schreef ik aan den heer Chalmers, mijn ouden vriend, van wien ik in jaren niets gehoord had, en eerst gisteren heb ik antwoord gekregen.«

De oogen van Seth schitterden van genoegen, toen zijn onderwijzer hem den inhoud van het ontvangen schrijven meedeelde. Eindelijk vernam hij dus iets van den man, die zich steeds een vriend van zijn moeder en van hem betoond had! De brief was in welwillenden, vriendschappelijken toon geschreven en verried de levendigste belangstelling van den schrijver in den jongen wees.

»Ik heb menigmaal aan den kleinen wees gedacht,« schreef de heer Chalmers, »maar vooral de laatste dagen is hij mij niet uit de gedachte geweest. Dezer dagen namelijk is een bejaard heer mij komen bezoeken, om naar de omstandigheden van den knaap onderzoek te doen. Zijn naam is Harte, en hij zegt, dat hij de broeder is van de overleden weduwe Wijland, de moeder van Seth.«

»O ja, moeder heeft dikwijls van hem verteld,« viel Seth in. »Zij heeft wel eens verteld, dat hij ongenoegen gehad had met mijn grootvader, en toen naar den vreemde was gegaan. Zij wist niet, wat er van hem geworden was.«

»Dit stemt volkomen overeen met de mededeelingen, welke hij gedaan heeft,« zeide de heer Jonassen, »want de predikant schrijft aan het slot van zijn brief: »De heer Harte deelde mij mede, dat hij ten gevolge van een familietwist het ouderlijk huis verlaten had. Te Melbourne, in Australië, aangekomen, kreeg hij daar een betrekking als handelsbediende en na verloop van tijd werd hij deelgenoot in de zaak. In later jaren echter was hij gedwongen zich om zijn gezondheid uit de zaken terug te trekken en naar Engeland weder te keeren. Hij schijnt een sterk verlangen gehad te hebben naar zijn zuster, die veel jonger was dan hij, en derhalve deed hij alle moeite om haar verblijfplaats op te sporen.«

»Arme moeder!« zuchtte Seth. »Wat zou zij blij geweest zijn, hem weer te zien!«

»Zijn nasporingen« — ging de heer Jonassen lezend voort — »brachten hem ook tot mij, en hij was niet weinig bedroefd te vernemen, dat de goede vrouw niet meer in leven was. Toen hij mij voor de tweede maal bezocht, had ik kort te voren uw gewaardeerd schrijven ontvangen. Ik deelde hem terstond den inhoud mede en, naar ik denk, zal hij een der eerstvolgende dagen de plaats uwer inwoning bezoeken, om zijn neefje te ontmoeten, dat hij, naar ik veronderstel, als kind zou willen aannemen.«

»Zoudt ge gaarne het huis van uw oom verlaten, mijn jongen?« vroegde de heer Jonassen, na even gezwegen te hebben, terwijl hij den brief weder bij zich stak.

»Eenige weken vroeger zou ik het heel graag gedaan

hebben,« was het antwoord, »maar nu zijn de omstandigheden geheel veranderd. En dan nog zou ik niet gaarne de school hier verlaten.«

»Ja, het zou jammer zijn, als ge van school genomen werdt,« zeide de onderwijzer vriendelijk.

Dien middag ondernam Seth alleen den terugweg naar huis; want Herman was naar een tante gegaan, die daar in den omtrek woonde. December had koude dagen gebracht, den grond hard gemaakt en de stroomen met een ijskorst bedekt.

De winterzon wierp haar stralen door de ontbladerde boomen en neigde reeds ten ondergang, toen Seth het huis van zijn oom voor zich zag. Hoe gezellig had hij zich in de laatste dagen in dat huis gevoeld! Het scheen hem bijna onmogelijk toe het huis te verlaten en bij zijn oom Harte te gaan inwonen, dien hij alleen maar van naam kende. Met lichten tred liep hij naar binnen, en de eerste, die hij ontmoette, was de kleine Mina.

»Wat heb je vandaag lang op je laten wachten!« riep zij hem toe. »Wat heeft je zo lang doen wegblijven?«

»Mijnheer Jonassen heeft mij opgehouden, daar hij mij iets te zeggen had,« hernam Seth glimlachend. »En de tijd was omgevlogen, eer ik het wist.«

»Maar luister eens, zoeven is hier een oud heer gekomen, die naar je gevraagd heeft,« begon de kleine weder.

Seth huiverde, maar eer hij nog een vraag kon doen, ging Mina met een treurig gelaat voort:

»Wij waren allen zeer verrast, want die vreemde heer is niemand anders dan je oom Harte, en wij zijn er bang voor, dat je oom je uit ons huis zal wegnemen.«

Terwijl de beide kinderen nog met elkaar spraken, trad Herman binnen, en ook hij werd met het bezoek van den vreemden heer in kennis gesteld.

«Ik wist niet, Seth, dat je, behalve vader, nog een oom hadt!» zeide Herman, en na een oogenblik voegde hij er met een droevig gelaat bij:

»Hij zal zeker gehoord hebben van die ongelukkige geschiedenis, welke hier heeft plaats gehad, en denkt nu, dat wij je slecht behandelen. En van dat alles ben ik de schuld!»

»Ik zal hem wel beter op de hoogte brengen,« zeide Seth, terwijl hij de hand van zijn neef met warmte drukte. »In geen geval zou ik thans hier vandaan willen. Maar komt, laten wij naar binnen gaan.«

Alle drie traden het vertrek binnen. De pachter legde zijn hand op den schouder van zijn neef en bracht hem naar den vreemdeling.

»Hier, mijnheer Harte, hier is het zoontje van uw overleden zuster. Kom, Seth! verwelkom je oom Harte eens!»

De vreemdeling was een kort ineengedrongen zestiger. Zijn trekken waren ernstig; maar, wanneer hij lachte, verdween onmiddellijk elk spoor van hardheid of gestrengheid. Daar hij lang in een heet klimaat gewoond had en daardoor zeer gevoelig was voor de koude, welke in Engeland heerschte, droeg hij een lange overjas, met bont gevoerd en zag er in 't oog van Seth niet uit om dadelijk vertrouwelijk met hem te zijn. Lang zag de vreemdeling hem in de oogen, toen echter zeide hij met een stem, die van innerlijke ontroering beefde:

»Ja, Seth! Ge zijt op en top het kind van mijn lieve zuster Anna. Je gelijkt sprekend op je moeder.«

Met deze woorden drukte hij den jongen wees vol aandoening aan zijn hart. Door de hartelijkheid van zijn oom, verdween bij Seth al spoedig alle vrees en schuchterheid en vlijde hij zich vol vertrouwen tegen zijn oom aan. Na een oogenblik ging deze op ernstigen toon voort:

»Mijn jeugd was geen gelukkige. Slechts uw arme moeder, mijn kleine, zachtzinnige zuster, heb ik nooit kunnen vergeten en al de jaren, welke ik in den vreemde doorgebracht heb, heeft zij in mijn herinnering geleefd als een vriendelijk lichtende ster. Zelfs in haar afwezen heeft zij een gezegenden invloed op mij uitgeoefend.«

Niemand stoorde den spreker door een of andere opmerking, want allen gevoelden, dat hij, door hetgeen hij sprak, lucht gaf aan zijn gemoed.

»De menschen« — zoo ging hij voort — »zien niet altijd de gevolgen van de goede of verkeerde handelingen huns levens. De kleine Anna heeft nooit geweten, welken invloed haar goed voorbeeld op mij uitgeoefend heeft. Al leefde ik ook jarenlang in de zonde voort, zoo was toch iedere herinnering aan haar een prikkel voor mijn geweten. Door de liefde, welke zij mij altijd bewezen had, en zeker ook door haar gebeden, is zij voor mij het middel geweest, waardoor ik, door Gods genade, de paden der zonde verliet, en mij tot den Heere wendde. In haar leven heeft zij er nooit iets van vernomen, en zij zal het ook niet eer vernemen, dan wanneer zij mij hierboven bij den Heere zal wederzien.«

Deze woorden maakten een diepen indruk op al de aanwezigen. De pachter bedekte zijn gelaat met beide handen, als wilde hij de uitdrukking van diepe schaamte voor de blikken der anderen verbergen. Welk een voorbeeld had hij gegeven? En welke treurige gevolgen had zijn deelneming aan de jachtpartij en het daarop gevolgde feest niet na zich gesleept? Een stroom van tranen vloeide langs de wangen zijner gade, en ook Lodewijk en de meisjes waren diep geroerd. Wat Seth betrof, hij gevoelde zich bijzonder tot zijn tot nu toe hem onbekenden bloedverwant aangetrokken, want diens woorden hadden getuigd, dat hij met hem verbonden was door

een band, veel sterker dan die der bloedverwantschap. Het was de band, waarmede *zij* zich verbonden gevoelen, wier hart door Gods Geest vernieuwd is, en die in meerder of minder mate de zekerheid met zich omdragen, het eigendom des Heeren te zijn.

Het duurde lang, alvorens allen zich genoegzaam hersteld hadden om te kunnen bespreken, wat in het belang van Seth kon gedaan worden. Na lange beraadslaging kwam men overeen, dat Seth, daar hij zulke goede vorderingen op school maakte, nog een paar jaar op de pachthoeve zou blijven. De heer Harte verklaarde zich bereid alle verdere uitgaven, welke voor zijn jongen bloedverwant gedaan moesten worden, voor zijn rekening te nemen en, hoezeer de pachter zich ook tegen dit aanbod verzette, de heer Harte bleef vast op zijn stuk staan.

»Ik beschouw Seth van nu af aan als mijn zoon,« zeide hij. »Hij zal eenmaal erfgenaam worden van alles, wat ik bezit. Bovendien hebt gij veel kinderen, terwijl ik slechts voor hem alleen te zorgen heb.«

En daarbij bleef het. De heer Harte vertoefde tot na Kerstmis op de pachthoeve, en had weldra door zijn beminnelijke hoedanigheden de harten van allen gewonnen.

Eindelijk riepen zijn zaken hem naar Londen terug. Op den avond vóór zijn vertrek had hij nog een lang onderhoud met Seth, en vraagde hij dezen, of hij er al eens over gedacht had, wat hij worden wilde. Eerst durfde deze met zijn wenschen niet voor den dag te komen, maar eindelijk zeide hij :

»Ik heb slechts één wensch; maar ik heb dien nog nooit uitgesproken, en ik zou voor nog zooveel niet willen, dat ze Michaël ter oore kwam.«

»Uw neef Michaël heeft niets met uw zaken te maken,« viel zijn oom hem in de rede. »Zeg maar vrijuit: voor welke betrekking gevoel je den meesten lust?«

«Oom, vóór u hier kwam, heb ik mij nooit durven uitspreken op dit punt, omdat ik de vervulling van mijn wensch voor onmogelijk hield,» ging Seth voort. »Maar wanneer u het bepaald weten wil: ik zou zoo graag predikant worden, dat wil zeggen, zulk een als dominee Chalmers is.«

«Nu, wanneer het den Heere belieft, zal uw wensch vervuld worden,» zeide zijn oom glimlachend. »Maar ge moet nooit denken, dat ge den Heere niet op een andere wijze zoudt kunnen dienen. In zaken, in allerlei beroep kan men nuttig werkzaam en anderen tot zegen zijn.«

Den volgenden dag reisde de heer Harte af, nadat hij vooraf nog bepaald had, dat Seth de Paaschvacantie bij hem te Londen zou komen doorbrengen.

XVII.

Terwijl de vooruitzichten van Seth zulk een gunstigen keer genomen hadden, was de weg voor Adam Kleek en zijn moeder al moeilijker geworden. Nadat Adam van de pachthoeve weggejaagd was, maakte hij zich aan veel dingen schuldig, welke het wantrouwen zijner meesters maar al te zeer rechtvaardigden. De gewoonte om te stelen scheen hem, als het ware, tot een tweede natuur geworden. Men kon er vast op rekenen, dat, waar hij werkte, nu het een, dan het ander plotseling verdween. Het gevolg daarvan was, dat de boeren in den omtrek noch hem, noch zijn moeder meer in hun dienst wilden hebben.

«Dat hebben wij allemaal aan de Wijlands te danken,»

bromde hij op een kouden Januairdag. »Zij hebben mij een slechten naam bezorgd. Maar we zijn nog niet aan het eind; er zal nog wel een tijd komen, dat we met elkaar afrekenen.«

De hut, welke door moeder en zoon bewoond werd, zag er nog vervallener uit dan in vroeger dagen, en Adam had groote moeite om de sneeuw, welke het zwakke gebouw soms dreigde ineen te doen zakken, van het dak, dat overal vol gaten was, te verwijderen. Ondanks alle inspanning had hij niet kunnen verhoeden, dat het sneeuwwater overal doorheen kwam, zoodat de beide bewoners in het eenige vertrek, dat zij hadden, nauwelijks een hoekje vonden, waar zij konden verblijven, zonder nat te worden. Aan één zaak ontbrak het hun echter niet; zij hadden zich een voorraad hout uit het nabijzijnd bosch toegeëigend, waarnaar gewis menig arme uit de groote steden gehunkerd zou hebben. En wanneer zij zich voor het knetterend vuur neergevlid hadden, dan vergaten zij in hun slaap voor een oogenblik hun armoede. Maar buiten was bosch en veld met sneeuw bedekt, en de harde grond bood hun niets tot onderhoud aan. Soms tijds ging Adam er op uit om strikken te zetten en trachtte hij op die wijze een haas of een konijntje te vangen. Dikwijls gelukte hem dat ook, ja zelfs patrijzen en fazanten vonden nu en dan hun weg in den pot van de weduwe Kleek. Stroopen was voor Adam altijd een groot genot geweest en, als het gevaar van door de jacht-opzieners betrapt te worden niet zoo groot geweest was, dan zou hij in den winter geen enkelen dag de kans om wild te bemachtigen hebben laten voorbijgaan.

Op zekeren avond hadden moeder en zoon, als naar gewoonte, hun plaats bij het vuur ingenomen. Lang staarden beiden in somber stilzwijgen in de knetterende vlam, terwijl daarbuiten een ijzige wind over de velden

heen streek, alsof hij met één ruk elken hinderpaal, dien hij op zijn weg ontmoette, wilde wegvagen.

»Je zult het zeker al wel gehoord hebben, Adam !« zoo verbrak de weduwe eindelijk het stilzwijgen, terwijl zij haar magere handen bij het vuur hield. »Je zult het zeker al wel gehoord hebben, dat de kleine schelm daarginds op de pachthoeve plotseling rijk geworden is ?«

»Wat, die onnoozele hals, die Seth ?« vraagde Adam. »Ik had er nog niets van gehoord.«

»Heeft niemand je nog verteld, dat een rijke oom van hem uit den vreemde teruggekeerd is en hem tot zijn eenigen erfgenaam gemaakt heeft ?« riep zijn moeder uit op een toon van verbazing. »Zonderling, hoe het sommigen menschen meeloopt in de wereld ; vind je niet, Adam ?«

In plaats van te antwoorden, rukte de aangesprokene zijn stoel met drie pooten dicht bij het vuur, terwijl te gelijker tijd een vloek over zijn lippen gleed. Eerst na verloop van eenige oogenblikken zeide hij :

»O, ik zal ook met hem nog wel eens afrekenen !«

»Ja, het is inderdaad schande, zooals die oude vrek met ons gehandeld heeft,« voegde de vrouw er bij. »Is het niet ongehoord, dat men om een paar peren een arme vrouw met haar zoon in kommer en ellende stort ?«

»Ik zal het ze allen wel betaald zetten !« schreeuwde Adam, door haar woorden nog meer geprikkeld. »Op een goeden dag zal ik ze allen door rook en vlammen uit hun nest verdrijven ; ge zult zien, dat ik het doen zal !«

Op dit oogenblik schudde een windvlaag de hut heen en weer, en rukte onder luid geraas de versleten deur uit de klink.

»Om 's hemels wil, zwijg toch !« fluisterde de moeder ontsteld. »Je kunt niet weten, wie ons beluistert.«

»Ba ! Onzin !« bromde Adam verachtelijk, hoewel zijn

gelaat aantoonde, dat hij niet zoo geheel op zijn gemak was, als hij het wilde doen voorkomen.

Hij was van zijn stoel opgestaan en liep naar de deur; maar er was buiten niets te zien dan een groote vlakte, met sneeuw bedekt, en hier en daar door boomen en hekken ingesloten. Geen enkel geluid liet zich hooren, en zelfs de wind was even spoedig gaan liggen, als hij opgekomen was.

»Alles is in rust,« bromde Adam, terwijl hij de deur sloot en naar zijn plaats terugkeerde. »Van dooien is vooreerst geen sprake,« voegde hij er bij, terwijl hij nog een paar blokken hout op het vuur wierp.

»Maar je moet je geen bedreiging meer laten ontvallen tegen de Wijlands,« merkte de weduwe aan, »want als den pachter er iets van ter oore komt, zul je nog met de politie in aanraking komen.«

»Wees daarvoor maar niet bezorgd, moeder!« bracht Adam geruststellend in, terwijl hij in luid gelach uitbarstte. »Wanneer ik met hem afreken, dan zal het niet met woorden, maar met daden geschieden.«

Maar wij verlaten dit onbehaaglijk paar en keeren naar onze vrienden op de pachthoeve terug. De gestrengheid van den winter deed zich niet alleen gevoelen in de armoedige hut der weduwe, ook in de andere woningen van het kleine dorpje werden een aantal menschen gevonden, die door werkeloosheid aan armoede en ontbering prijs gegeven waren. Daardoor bood zich voor de gegoeden in den omtrek menige gelegenheid aan om wel te doen. Onder deze weldoeners nam de heer Verbeek een voorname plaats in en zijn prijzenswaardig voorbeeld werd door onzen vriend Seth gevolgd. De heer Harte had zijn aangenomen zoon een flink zakgeld toegestaan, waarover hij vrij beschikken kon, en dit had de verstandige oude heer gedaan, om zodoende het

karakter van zijn neef en erfgenaam te leeren kennen.

»Je zult nu toch wel een paar nieuwe schaatsen koo-
pen,« zeide Herman op zekeren dag tot zijn neef. »Je
zult toch zeker niet meer met die oude gaan rijden, die
Lodewijk je geleend heeft.«

»Zeker wel, die oude schaatsen zijn nog goed genoeg,«
hernam Seth, wiens besluit reeds vast stond.

Herman verbaasde zich niet weinig, dat Seth in korten
tijd zoo gierig geworden was. Maar na een paar dagen
vernam hij de reden er van.

Seths tante had hem verteld, in welk een treurigen
toestand zoo menig gezin in dezen harden winter gedom-
peld was. En nu hij eenig geld in zijn bezit had, waar-
over hij vrij kon beschikken, was Seth bij haar gekomen,
had zijn beurs in haar hand geledigd en gezegd :

»Wilt ge dat voor mij aan de armen geven, lieve tante?
Ik zou er u niet mee lastig vallen, maar wij, jongens,
weten niet, wat wij in dergelijke omstandigheden doen
moeten.«

Dat was derhalve de oorzaak, waarom hij zich het
genot van nieuwe schaatsen en nog andere dingen ont-
zeide, welke hij anders gaarne zou gehad hebben. Maar
men kon volstrekt niet bemerken, dat de gedachte, een
offer gebracht te hebben, hem hoogmoedig maakte; inte-
gendeel, vroolijk bond hij de oude schaatsen aan en reed
hij met zijn kameraden over de bevroren wateren even
opgeruimd, alsof er niets gebeurd ware.

Zoo ging eindelijk de winter voorbij. Het voorjaar
kwam met zijn bloemen en liederen, en Seth ging zijn
vacantie in Londen doorbrengen. Weldra gevoelde hij
zich geheel thuis bij zijn oom Harte. Hoe meer hij den
goedhartigen man leerde kennen, des te hooger moest
hij hem waardeeren, en 't viel niet moeilijk bij dezen op
te merken, dat hij als met de liefde eens vaders aan den

knaap hing. Seth had niet kunnen denken, dat na afloop der vacantie de scheiding van zijn oom hem zóó zwaar zou vallen. Maar ook aan de bewoners der pachthoeve, met uitzondering van Michaël, die nog altijd niet nalaten kon, al durfde hij het niet meer zoo openlijk als vroeger, hem nu en dan aan zijn leugen te herinneren, gevoelde hij zich nauw verbonden. Kort na zijn terugkomst begon de hooitijd en menig voer hooi werd onder vroolijk gezang op het landgoed van zijn oom binnengehaald, en in later tijden herinnerde Seth zich nog menigmaal de liefelijke tooneelen van het landleven. Zoo brak de herfst aan. Het weer was prachtig, de oogst uitstekend. De pachter verzekerde, dat zijn velden nooit zoo'n overvloedigen oogst gegeven hadden. En toen de laatste wagen knarsend de poort binnengereden en zijn vracht afgeladen was, nam hij weltevreden in zijn leuningstoel plaats, als iemand, die overtuigd is, dat hij goede zaken gemaakt heeft. Maar ach! hoe spoedig zou hij het anders ondervinden en zijn blijdschap in droefheid veranderen!

XVIII.

Vermoeid van den ingespannen arbeid, hadden de bewoners der pachthoeve zich allen vroeg ter ruste begeven en waren zij weldra in een diepen slaap gedompeld. Ook Seth had zijn leger vroeg opgezocht. In het kleine vertrek heerschte de diepste stilte, en de wijnstok, dicht beladen met bladeren, vergunde ternauwernood aan de maan, een blik naar binnen te werpen en op die wijze de rust te komen verstoren.

Daar buiten woei een koele wind over de vlakte. Nu

en dan verborg de maan zich achter een donkere wolk om na eenige oogenblikken weder te voorschijn te komen. Overigens had de stilte van den nacht zich over het aardrijk uitgespreid, een stilte, die zelfs niet gestoord werd door den zachten, behoedzamen tred van een man, die in dit oogenblik, gedekt door de donkere schaduw van den tuinmuur, het huis naderde. Zonder het minste gedruisch klom hij over den muur en verloor zich weldra in de schaduw van een grooten appelboom. Hier vertoefde hij verscheiden minuten, zag naar alle kanten rond en spitste de ooren om te vernemen, of niet eenig geluid de nabijheid van een mensch deed vermoeden.

Nadat hij zich overtuigd had, dat nergens eenig menschelijk wezen te bespeuren was, naderde hij de groote schuur, die links van het huis stond, legde een bundeltje, dat hij onder den arm hield, op den grond neer, waarna hij het los maakte. Het bevatte licht ontbrandbare, in terpentijn gedoopte houtspaanders en, toen hij alles geschikt had, sloop hij de schuur binnen, stak de spaanders met een lucifer aan, en smeed ze in een hooimijt. In het volgend oogenblik was het goddeloos werk volbracht, en de vlam lekte begeerig om zich heen.

Nog een oogenblik bleef Adam Kleek — want hij was het — stil staan; toen echter snelde hij, zoo hard zijn beenen het hem toelieten, naar zijn woning terug. Ademloos bereikte hij de deur, die hij opzettelijk opengelaten had. Hij hoorde het luid snorken zijner moeder; zij had niets van zijn afwezigheid bemerkt. Zonder leven te maken wierp hij zich op zijn leger, om nog een uurtje te slapen. En waarlijk — men zou het nauwelijks kunnen gelooven — hij was weldra ingesluimerd, zich niet bekommerend over de gevolgen van zijn laaghartige daad. Een luide kreet zijner moeder wekte hem echter spoedig.

»Sta toch op, Adam! Zie eens, hoe verschrikkelijk

rood de lucht is!» schreeuwde zij. »Sta toch op, er moet ergens brand zijn!»

«De pachthoeve brandt,» zeide hij met een weltevreden lach.

«Wat, de pachthoeve, Adam?» riep zijn moeder nu.

«O jongen! zeg toch, is dat jou werk?»

«Bekommer je daar nu maar niet over, moeder!» bromde hij. »Ik geloof, dat het voor ons het best zal wezen, dat we ons goedje bij elkaar pakken, en ons voor dag en dauw uit de voeten maken.»

Maar keeren wij terug naar de plaats des onheils. Seth was de eerste, die wakker geworden was, in de meening, dat het heldere licht van de zon naar binnen drong. Maar al spoedig kwam hij tot de overtuiging, dat die eigenaardige glans niet van de zon kwam. Hevig verschrikt sprong hij het bed uit, opende het venster, stak zijn hoofd door het dichte loof en, in plaats van de verkwikkende morgenlucht in te ademen, zag hij zich in een dikken rook gehuld, welke hem bijna verstikte. Haastig sloot hij het venster om het binnendringen van den rook te verhinderen, en ijldde zonder dralen het naaste vertrek binnen, waar Lodewijk sliep.

«Lodewijk, Lodewijk!» riep Seth, terwijl hij den slapenden jonkman krachtig heen en weer schudde.

«Wat is er? wat is er?» schreeuwde deze ontsteld.

«Brand! Brand!» klonk het in dit oogenblik uit de slaapkamer van den pachter.

Toen Seth naar zijn kamertje terugkeerde, en schielijk zijn kleeren aantrok, hoorde hij boven zijn hoofd een angstwekkend geknetter en gekraak. Intusschen vervulden luide angstkreten het geheele huis, en vermengden zich met het klagen van den wind, die meer opgestoken was, en nu met volle kracht in de vlammen blies. Toen Seth

zijn kamertje verliet, zag hij de gang, die naar de trap leidde, geheel in rook gehuld. Zijn tante en haar dochters waren druk bezig om alles, wat waarde had, bijeen te pakken, terwijl de meiden handenwringend door de kamers liepen, en haar bezinning geheel verloren schenen te hebben. De pachter zelf was met Lodewijk naar buiten gesnel, ten einde zooveel mogelijk maatregelen te nemen om den brand te blusschen. Michaël staarde verstuft en doodelijk verschrikt om zich heen en — deed niets.

»We kunnen hier niet langer blijven, tante!« zeide Seth. »Het vuur is reeds tot boven doorgedrongen, en spoedig zal alles in brand staan. Laat die dingen maar liggen, tante!«

Een verstikkende walm, die op dat oogenblik het vertrek binnendrong, bevestigde de werkelijkheid van het groot gevaar, waarin men verkeerde. De arme juffrouw Wijland riep haar kinderen angstig toe, haar onmiddellijk te volgen, en een minuut later stond de kleine schaar in den tuin, en staarde half in vertwijfeling naar het huis, dat hun zoo lief geworden was, en dat hun voortaan geen schuilplaats meer zou aanbieden. Altijd begeeriger lekten de vlammen om zich heen, en verlichtten heinde, en ver alles met hun huiveringwekkenden gloed.

Opeens klonk een schelle angstkreet en hoorde men juffrouw Wijland roepen: »Waar is Mina?«

Geen antwoord volgde. De kleine had zoeven nog ijverig geholpen, om het goud en zilver en andere kostbaarheden bijeen te pakken, en allen hadden gemeend, dat zij, evenals de anderen, haar moeder naar buiten gevolgd was.

»Mina, Mina!« riep juffrouw Wijland met toenemenden angst. »Spoedig, roept uw vader hier!« voegde zij er bij. Tegelijk snelde zij, gevolgd door Michaël, Seth en de

beide meiden, naar de tegenovergestelde zijde van het huis, waar de slaapkamer was van haar jongste dochter. Herman was met zijn oudsten broer druk bezig het vee uit de stallen te drijven, terwijl Rosa en Nora de grootste moeite hadden om den kleinen Tom, die doodelijk verschrikt was, tot bedaren te brengen. Maar Mina werd nergens gevonden. Onder het venster van haar kamertje gekomen, hoorde men eensklaps haar hulpgeroep, en kort daarop ontdekte men haar bleek gezichtje voor het open raam, terwijl de vlammen boven haar hoofd reeds zichtbaar waren.

„De ladder!“ riep juffrouw Wijland. „Zij staat aan den kant van den wingerd!“

Nog eer zij uitgesproken had, had Seth zich reeds weggespoed om de ladder te halen. In het volgend oogenblik kwam hij er reeds mee aansleepon, en tot groot geluk was zij juist lang genoeg, om het venster te bereiken. Zonder eenige hulp zette hij haar tegen den muur.

„Michaël!“ riep zijn moeder. „Klim naar boven, spoedig, spoedig!“

De aangesprokene trad verschrikt achteruit. Maar reeds had Seth de ladder beklommen, en de omstanders zagen hem verdwijnen in een dikke rookwolk, die uit het venster naar buiten drong. Met welk een angst wachtte men zijn terugkomst af! Rondom het venster begonnen zich hier en daar reeds kleine vlammetjes te vertoonen, als wilden zij de vlucht der beide kinderen verhinderen. Maar spoedig kwam Seth weder te voorschijn, met het bewusteloze meisje in de armen, en klom hij voorzichtig de ladder af. Eer hij den grond bereikte, had zijn tante hem reeds van den dierbaren last bevrijd, waarvan de zwaarte zijn krachten bijna te boven ging. Terwijl allen zich om het bewusteloze meisje verdrongen, legde Seth zich uitgeput op het koele, vochtige gras neer, om zoo-

doende eenige verzachting te vinden voor de bekomen brandwonden.

Intusschen had de heer Wijland, bijgestaan door eenige bureu, alle pogingen aangewend om de beangste paarden uit den stal te krijgen, maar de arme beesten waren er niet toe te brengen om het brandend gebouw te verlaten, en eindelijk zelfs wierp een balk, die naar beneden stortte, den pachter tegen den grond. Het was een geluk, dat er spoedig hulp opdaagde, waarna men den ongelukkige naar een naburig huis bracht, waar ook zijn gade en kinderen een schuilplaats gevonden hadden.

Het vernielingswerk was na verloop van een paar uur voltooid. Bijna de geheele veestapel was een prooi der vlammen geworden, de geheele oogst tot asch verbrand, en het huis, waarin zooveel geslachten der Wijlands gewoond hadden en gestorven waren, was niets meer dan een rookende puinhoop. De zon verhief zich in vollen glans boven de overblijfselen van voormalige welvaart. De vogels, door de vlammen verjaagd, keerden in den tuin terug, en zongen als gewoonlijk hun lied ter eere van den Schepper, en de bijtjes lieten het zich niet ontzeggen, met hun gewone bedrijvigheid rond te vliegen van bloem tot bloem, om voor den naderenden winter hun cellen met honig te vullen.

Het gerucht van het onheil verspreidde zich als een loopend vuur in den geheelen omtrek, maar niemand wist te zeggen, hoe de brand ontstaan was.

De beide verdachte gestalten, die, elk met een grooten bundel op den rug, enkele uren van den brand verwijderd waren en met haastige schreden den landweg volgden, welke naar Londen voerde, om eerst tegen den middag op een afgelegene plek zich eenige rust te gunnen, zouden de noodige ophelderingen hebben kunnen geven.

De aandachtige lezers en lezeressen hebben in hen reeds vrouw Kleek en haar zoon Adam herkend.

»Het is goed, dat wij ons nog bijtijds uit de voeten gemaakt hebben,« zeide Adam, met een grijnslach op het gelaat. »Toch zou ik wel eens graag willen weten, hoe het den wespen te moede was, toen zij uit hun nest gerookt werden.«

Met korte rustpoozen zetten beiden hun tocht voort. Niemand vermoedde in Adam Kleek den brandstichter, en eerst na verloop van jaren zou het bekend worden.

De leden der zoo zwaar beproefde familie hadden allen in verschillende woningen een onderkomen gevonden. De beide echtgenooten en de kleine Mina waren bij den heer Verbeek, Seth en Herman bevonden zich bij hun onderwijzer en Lodewijk vond een onderkomen in de woning van den ouden knecht Branders, terwijl Rosa en Nora, met den kleinen Tom, hun intrek genomen hadden bij een tante, en Michaël een plaatsje gevonden had bij den predikant van het dorp.

De bekomen brandwonden lieten onzen vriend Seth in den eersten tijd niet toe, de lessen op de school bij te wonen. Van alle kanten ondervond hij de grootste belangstelling, want een ieder kende de geschiedenis van zijn edelmoedige daad, en een ieder wist, dat de kleine Mina aan hem haar leven te danken had. Hoewel deze geen letsel van eenige beteekenis had bekomen, toch had de angst, waarin zij verkeerd had, haar teer gestel zó aangegrepen, dat zij verscheiden dagen te bed moest blijven. De pachter was door den vallenden balk vrij ernstig gekwetst. Daar zijn goederen niet verzekerd waren, liet het zich aanzien, dat de heer Wijland op zijn ouden dag nog met armoede en ellende te kampen zou hebben. De slag, welke hem getroffen had, was inderdaad zeer hard. Hij gevoelde zich te oud, om op-

nieuw den strijd des levens in te gaan en de worsteling om het bestaan zou ook zijn krachten te boven gegaan zijn.

Na verloop van eenige dagen kwam de heer Harte uit Londen over, om zijn ongelukkige vrienden te bezoeken. Hij bood Herman een plaats als leerling aan in zijn zaak, en dankbaar nam de knaap dit aanbod aan. Na zich met een en ander op de hoogte gesteld te hebben, zag de verstandige man in, dat het bouwen en inrichten van een nieuwe boerderij in de tegenwoordige omstandigheden niet raadzaam was. Door zijn talloze bemoeiingen gelukte het hem, aan Lodewijk, die reeds lang gewenscht had in den vreemde te gaan, een betrekking te bezorgen in Australië, als opzichter op een groot landgoed. Evenzoo gelukte het door zijn invloed, den ouden pachter en zijn familie een onderkomen te bezorgen bij een groot grondeigenaar, door wien hij tot opzichter over diens uitgebreide bezittingen werd aangesteld. Met een dankbaar hart nam de heer Wijland dezen post aan. De tegenspoed had hem gebogen, zijn trots was gebroken, en door genade leerde hij niet meer op eigen kracht te steunen, maar het alleen te zoeken bij Hem, Die alleen het hart ware rust en waren vrede geven kan. Of ook Michaël, wien de omstandigheden thans dwongen met eigen handen zijn brood te verdienen, door al het voorgevallene gebogen was en in zachtmoedigheid en ootmoed zijn toevlucht zocht en vond aan de voeten van den Heere Jezus, weten wij niet. Zooveel echter is zeker, dat de familie in haar bekrompen omstandigheden gelukkiger dagen beleefde dan vroeger, want haar woning was een verblijf des vredes geworden.

XIX.

Een aantal jaren zijn voorbijgegaan. Het was in de liefelijke dagen der Meimaand, toen een jeugdig echtpaar een der drukke straten van de groote stad Londen verliet en een steeg insloeg, die naar een der beruchte wijken voerde, waar armoede en ellende haar woning opgeslagen hadden. Zoowel de ernstige en toch zoo vriendelijke gelaatstreken van beiden als hun gesprekken gaven duidelijk te kennen, dat zij in dienst waren van Hem, Die eenmaal den hemel en Zijn heerlijkheid verliet en arm werd, om den gevallen mensch rijk en gelukkig te kunnen maken, en met God te verzoenen door zijn dood. De lezers hebben zeker al geraden, dat de jonge man niemand anders was dan onze vriend Seth, en in zijn gade de vriendin zijner jeugd herkend. Ja, zij waren het! Seth had zijn studiën voltooid en, toen de heer Harte het tijdelijke met het eeuwige verwisseld had, zich te Londen metterwoon gevestigd, waar hij met Mina voor ongeveer zes maanden in den echt verbonden was. Wie met hen in aanraking kwam, merkte al spoedig, dat beiden hun leven aan den Heere en zijn dienst gewijd hadden. Bovenal was het hun streven, armen en ellendigen in hun woningen op te zoeken en hun de blijde boodschap des heils te brengen.

Hun weg voerde langs de poort van een groot gebouw. Boven den ingang van dit gebouw stond het opschrift: «Toevluchtsoord voor havelooze kinderen.»

Hier nam de jonge gade van haar echtgenoot afscheid, om in de buurt een arme familie op te zoeken. Seth daarentegen ging dicht bij het gebouw een binnenplaats

op, welke er zóó vuil en morsig uitzag, dat niemand, behalve de gemeente-ambtenaren en de politie, het ge-
 waagd zou hebben er een voet te zetten. Seth liet zich
 daardoor echter niet weerhouden en stond eenige oogen-
 blikken later voor een huis, dat er zeer vervallen uitzag
 en waarvan de deur gemakshalve maar openstond. Hij
 steeg een half vermolmde trap op, die naar een donkere
 gang voerde, aan welker einde een vertrek lag, dat nau-
 welijks een menschelijke woning kon genoemd worden.

Ternauwernood was er in dit vertrek zooveel licht,
 dat de bezoeker in een hoek op een strooleger een men-
 schelijke gestalte kon onderscheiden, want bijna geen
 enkele ruit was er meer heel en alle openingen waren
 met lommen toegestopt. Een steenen pot, een gebersten
 kop en een stoel met drie pooten, die ook voor tafel
 dienen moest, maakten het eenig huisraad uit. Een half-
 naakte knaap van ongeveer vijf jaar zat op den vullen
 grond en speelde met stroohalmen, die in groote hoe-
 veelheid om zijn kleinen, mageren persoon verspreid
 lagen. Het kind keek den binnenkomende een oogenblik
 met groote oogen aan, waarna het zijn spel weer onge-
 stoord voortzette.

»Zijt gij Jakob Brown, die om mij gezonden heeft?«
 vroegde Seth, terwijl hij de gestalte op het strooleger
 naderde.

»Ja,« kuchte de zieke, wien het was aan te zien, dat
 hij niet lang meer in het land der levenden zou zijn.
 »Ik had over u hooren spreken, en ik wist, dat gij
 komen zoudt.«

Seth trad een stap nader. De spraak van den man
 was hem niet vreemd, al kon hij zich niet dadelijk te
 binnen brengen, waar hij die meer gehoord had.

»Gij zult mij wel niet herkennen, mijnheer Wijland,«
 ging de stervende voort; »maar ik herkende u bij den

eersten oogopslag, want gij zijt niet zooveel veranderd als ik.«

»Adam Kleek !« riep Seth verrast. »Arme man ! Wat heeft u in zulk een treurigen toestand gebracht ?«

»Niets anders dan de zonde !« fluisterde de ongelukkige.

En nu begon hij zijn geschiedenis mede te deelen. Seth luisterde met groote opmerkzaamheid ; want de dagen zijner jeugd stonden hem weer in alle bijzonderheden voor den geest. Hij zag zich weder in den boomgaard van de 'oude pachthoeve verplaatst, in de nabijheid van den staljongen, die de peren in den zak liet glijden. Het was hem, als zag hij weder, hoe de wind de dorre bladeren van den grond omhoog joeg, en levendig herinnerde hij zich weder zijn leugen en haar gevolgen. De ervaringen van Adam waren volstrekt niet van ongewonen aard. Het was hem gegaan als zooveel menschen van buiten, die naar Londen gaan om fortuin te zoeken. In den eersten tijd dreef hij handel in vruchten, terwijl zijn moeder als dagloonster uitging. De laatste was reeds na enkele maanden aan een hevige ziekte bezweken, en na haar heengaan was Adam al dieper en dieper gezonken. Eenigen tijd daarna was hij getrouwd met een vrouw, die slechte wegen bewandelde. Maar ook deze was na verloop van een paar jaar gestorven, en had hem een knaap nagelaten, die thans armoede en ellende met hem deelde, en voor wien in zijn hart, bij het gezicht van den dood, gevoelens ontwaakt waren, welke hem bijna tot vertwijfeling brachten.

»Ik heb een verzoek aan u, mijnheer Wijland,« zoo besloot Adam zijn mededeelingen ; »maar ik weet, dat gij mij haat, en daarom durf ik er nauwelijks mee voor den dag komen.«

»Ik haat u niet, Adam !« zeide Seth op zachtmoedigen

toon. «Mijn wensch is alleen u te helpen en uw lijdèn te verzachten, zooveel in mijn vermogen is.»

«Nu, dan dank ik u,» ging de kranke voort. «Maar luister; ik zou gaarne een woordje met u willen spreken over dat arme kind. Zoudt gij niet kunnen bewerken, dat mijn ongelukkige jongen opgenomen werd in het toevluchtsoord voor havelooze kinderen?»

Zeker, Adam! ge kunt er van op aan, dat ik er voor zorgen zal,» hernam Seth.

«Wilt gij het mij op de hand beloven?» vroeg Adam.

«Ik beloof het u plechtig,» verzekerde onze vriend.

«En zult gij uw woord niet terugnemen, wanneer ik u iets verschrikkelijks vertel, dat mij zwaar op het geweten drukt?» vorschte de stervende, met telkenmale afgebroken stem.

«Ik zal onder alle omstandigheden mijn woord houden,» verzekerde Seth op plechtigen toon. «Ik zal voor uw kind zorgen, en het met 's Heeren hulp van verkeerde wegen afhouden.»

Eenige oogenblikken rustten de blikken van den stervende op den knaap, die nog altijd zijn spel voortzette. Toen echter richtte hij zijn oog vol smart en droefheid op Seth, en zeide op berouwvollen toon:

«Welnu, mijnheer, hoor mij dan een oogenblik aan. Ik gevoel, dat ik deze wereld spoedig zal gaan verlaten; maar ik kan niet sterven, zonder u vooraf bekend te hebben, dat *ik* het was, die het huis van uw oom in brand gestoken heb.»

Uitgepeut zonk de ongelukkige in zijn kussen terug. Seth was diep geschokt door de bekentenis van den beklagenswaardigen man. Deze ontzettende mededeeling riep al de verschrikkelijke beelden en tooneelen uit dien hui-veringwekkenden nacht in zijn verbeelding terug; maar tevens gevoelde hij, dat het nu de tijd niet was, om zich

met het verleden bezig te houden, maar dat het behoud der ziel van dien armen, ongelukkigen man boven alles ging.

»Wat toen geschied is, kan niet meer ongedaan gemaakt worden,« begon Seth, na een oogenblik gezwegen te hebben, op zachten toon. »Het gaat nu niet om het verleden, maar om het tegenwoordige en de toekomst.«

»Gij zult mijn kleinen jongen toch wel naar het toevluchtsoord brengen, nietwaar?« vroegde de stervende met gebroken stem. »Hij heeft geen schuld aan mijn misdaad, want hij was nog niet eens geboren.«

»Wees zonder zorg, ik zal mijn woord niet breken!« verzekerde Seth. »Maar, Adam! denkt gij voor uzelf niet aan een toevluchtsoord?«

»O, wat zou ik voor mij begeeren?« bracht deze er met moeite uit. »Ik zal deze kamer niet verlaten, vóór ik naar het kerkhof gebracht word.«

»En denkt gij dan niet aan het eeuwig verderf?« vroeg Seth op ernstigen toon. »Aan gene zijde van het graf zult gij een rechtvaardig, onverbiddelijk Rechter ontmoeten, Wien gij rekenschap zult moeten geven van al uw booze gedachten, woorden en daden.«

De stervende huiverde; uit iederen trek van zijn gelaat sprak de angst, die zijn hart in dit oogenblik gevoelde. Hij vatte de hand van den jongen man en riep, gefolterd door hevige zielesmart, uit :

»O, zeg mij, wat ik doen moet, om den toorn van dien Rechter te ontvlieden?«

»Er is ook voor u nog redding te bekomen; er is ook voor u nog een toevluchtsoord, want aan deze zijde van het graf staat het voor iederen zondaar open,« zeide Seth, zich over den ongelukkige heenbuigend. »De Heere Jezus zegt: »Ik ben de deur; indien iemand door Mij ingaat, die zal behouden worden.«

En toen Seth voortging met de wonderbare genade Gods in Christus Jezus te roemen, hoe begeerig luisterde toen de stervende ! Nooit had zijn oor zulke woorden vernomen ; nooit was zijn hart zóó getroffen geworden ! En van zijn veege lippen klonk de tollenaarsbede : »O God, wees mij zondaar genadig !« Dat de ontfermende liefde Gods den armen, in zichzelf verloren zondaar zelfs in zijn laatste ure opzoekt, om hem te redden van het eeuwig verderf, zooals de Heilige Schrift ons leert in de geschiedenis van den moordenaar aan het kruis, dat zou in Adam Kleek verwezenlijkt worden.

Nog eer de kleine knaap een schuilplaats gevonden had in het toevluchtsoord, door christelijke vrienden opgericht voor de havelooze jeugd, had de vader zijn toevlucht gezocht en gevonden bij Hem, Die gekomen is om te zoeken en te zaligen, dat verloren is. En Seth, toen hij den laatsten wensch van zijn ouden vijand vervulde, was er ten volle van overtuigd, dat hij dezen eenmaal als een broeder weder zou ontmoeten in het huis van zijn hemelschen Vader.

»Daar zal het heerlijk wezen,
 Daar is geen smart te vreezen,
 Daar is geen scheiding meer,
 Daar wordt geen twist gevonden,
 Daar zijn wij saám verbonden
 In Jezus, onzen Heer !«

